

KLEIN kindercentra

Groot plezier!

Pedagogisch Beleidsplan Kinderdagverblijf

Inleiding

Hieronder leest u het pedagogisch beleid van het kinderdagverblijf van KLEIN kindercentra. De inhoud is in overeenstemming met het kindbeeld en de pedagogische uitgangspunten van KLEIN kindercentra.

Pedagogisch beleid is geen vaststaand gegeven, maar blijft zich in de loop der tijd steeds verder ontwikkelen. Bijvoorbeeld naar aanleiding van nieuwe pedagogische inzichten of signalen vanuit het kindercentrum. Het beleid wordt ten minste eens per drie jaar geëvalueerd en indien nodig geactualiseerd. Het pedagogisch beleid biedt houvast bij het maken van beleidskeuzes die de kinderdagverblijven betreffen.

Het pedagogisch beleid is beschreven in verschillende hoofdstukken:

1. Het bieden van veiligheid
2. Het stimuleren van persoonlijke competentie
3. Het stimuleren van sociale competentie
4. Het overdragen van normen en waarden
5. Gezondheid en veiligheid van kinderen
6. Kindvolgsysteem
7. Begeleiding PM-er in opleiding en stagiaires
8. BKR '3-uursregeling'

1. Het bieden van veiligheid

We vinden het belangrijk dat kinderen zich op ons kinderdagverblijf prettig en op hun gemak voelen, dat ze zich veilig en geborgen voelen. Vanuit dit gevoel van veiligheid gaan ze op onderzoek uit, maken ze contact en ontwikkelen ze zich.

Om zich geborgen te voelen, moet een kind merken dat hij geaccepteerd wordt, dat we hem en zijn behoeften kennen, dat we hierop inspelen en dat hij op ons kan terugvallen. Daarnaast moet een kind structuur en duidelijkheid ervaren, weten waar hij aan toe is. Hieronder beschrijven we hoe we het bieden van veiligheid realiseren.

De cursieve tekst heeft betrekking op hoe het beschrevene in de praktijk kan worden gebracht. Dit zijn voorbeelden.

We vinden het belangrijk dat een kind rustig kan wennen

Voorafgaand aan de plaatsing worden de ouders, samen met het kind, uitgenodigd voor een intakegesprek en een wennmoment. Tijdens dit gesprek leggen we de basis voor een vertrouwensrelatie tussen ouders en het kinderdagverblijf.

Centraal binnen het intakegesprek staat de uitwisseling van informatie over de verzorging en opvoeding van het kind. We vragen naar de wensen van ouders om dit zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen. Al deze informatie nemen we op in een formulier. Dit formulier is enkel beschikbaar voor de medewerkers op de groep.

Een vaste groepsleid(st)er geeft tijdens dit gesprek specifieke informatie over de groep en zijn samenstelling. Ouders kunnen kennismaken met de medewerkers van KLEIN kindercentra en met de groepsruimte(s) en buitenruimte.

De eerste kennismaking van het kind met KLEIN kindercentra is van groot belang voor alle partijen:

- Voor het kind, om veilig en vertrouwd te raken met de groepsleiding en omgeving;
- Voor ouders, om te wennen aan de nieuwe situatie en deze te ervaren en evalueren;
- Voor de groepsleiding, om een beeld te krijgen van het kind en zijn gezinssituatie.

Voor de wenperiode moeten al deze partijen dus ook goed voorbereid zijn. Een voorbeeld van een goede voorbereiding is dat wanneer een kind alleen nog borstvoeding heeft gehad, het thuis al oefent met de fles. Op die manier confronteren we het kind niet met nog meer veranderingen. Een ander voorbeeld van een goede voorbereiding is het creëren van herkenning bij het kind als het gaat om slaap- of eetgewoontes, of het meegeven van een vertrouwde knuffel of speen. Indien communicatie het toelaat is het fijn om het kind ruim voor het wennmoment te vertellen dat het die specifieke dag uit spelen gaat bij de andere kinderen.

Bij het ene kind is de gewenningstijd kort, bij het andere kind wat langer. Soms zijn er na nader overleg twee wennmomenten nodig. Forceren werkt nadelig voor het proces. Het kind mag alle tijd en ruimte hebben om zijn gevoelens en emoties te verwerken. Wij vinden het dan ook van groot belang dat de ouders tijdens de wenperiode goed bereikbaar en eventueel beschikbaar zijn.

In de bijlagen is een werkinstructie opgenomen t.a.v. moeilijker wennende kinderen.

We vinden het belangrijk dat een kind vertrouwde gezichten om zich heen heeft

Wil een kind zich geborgen voelen, dan moet het zich gekend weten. Dit kan alleen als het kind opgevangen wordt door groepsleiding die het kind kent. Andersom is het ook belangrijk dat het kind de groepsleiding kent, dat het bekende gezichten zijn waarvan hij weet dat hij ze kan vertrouwen. Een vaste, vertrouwde beroepskracht is voor een kind een belangrijke voorwaarde om zich emotioneel veilig te kunnen voelen. Dit geldt zeker voor hele jonge kinderen. Een vaste Pedagogisch medewerker kent het kind goed en is daardoor in staat om te herkennen waar een kind behoefte aan heeft, en kan hier vervolgens naar handelen. Criterium is dat er maximaal 2 of 3 (afhankelijk van de groepsgrootte) vaste beroepskrachten (ook wel vaste gezichten genoemd) zijn toegewezen aan kinderen tussen de 0 en 1 jaar, en ook aan kinderen tussen de 1 en 2 jaar. Als het kind aanwezig is, werkt er altijd minimaal één vast gezicht van het kind op de groep. Er kunnen dus meer pedagogisch medewerkers, al dan niet structureel, op de betreffende groep werken, naast de 'vaste' gezichten. De vaste gezichten worden bepaald per kind, niet op groepsniveau.

In geval van ziekte, vakantie of calamiteiten zal dus altijd één ander vast gezicht gekoppeld aan het kind, er zijn. In geval van ruilen van dag door ouders zelf kan het soms voorkomen dat er voor de baby geen vast gezicht aanwezig is. We geven dit altijd bij ouders aan en laten hen dan de keuze of zij dan toch willen ruilen. Het zou in theorie toch nog kunnen voorkomen dat op een dag met 2 beroepskrachten er 1 met vakantie is en de ander ineens ziek is. De baby heeft dan geen vast gezicht. We vangen dit zo goed mogelijk op door dit aan de ouders te laten weten. Onze PMers kennen bijna alle kinderen, mede doordat we gezamenlijk buiten spelen. Voor de baby's, zijn het dan niet de vaste gezichten, maar in ieder geval wel vertrouwde gezichten. We besteden er dan extra aandacht aan kinderen emotionele veiligheid en geborgenheid te kunnen bieden. Bijv. door voor het kind bekende structuur en rituelen te hanteren die in overdracht terug te lezen is, en contact te leggen met beschikbare vaste gezichten, bv ziek of op vakantie.

Het is belangrijk dat kinderen het gevoel hebben onderdeel uit te maken van een groep, ergens bij te horen. Dit kan door andere kinderen te leren kennen, door met elkaar vertrouwd te raken, door relaties met elkaar aan te gaan. We realiseren dit op de volgende wijze:

*Op het kinderdagverblijf worden kinderen opgevangen in stamgroepen. Een kind hoort tot een stamgroep. Bij deze groep van hoort ook groepsleiding. Als een kind zich geborgen voelt, kan een kind deze stamgroep als uitvalsbasis gebruiken bij het ontdekken van de rest van het kindercentrum. KLEIN kindercentra biedt dagopvang op horizontale en verticale groepen. We hebben binnen KLEIN kindercentrum 6 groepsruimten, waaronder 2 BSO ruimten:

- Piccolo (0-4 jaar; verticale groep, maximaal 16 kinderen)
- Pequeno (0-4 jaar; verticale groep, maximaal 16 kinderen)
- Petit (0-2 jaar; babygroep, maximaal 14 kinderen)
- Maggiore (2-4 jaar; peutergroep, maximaal 16 kinderen)
- Magna (4-12 jaar; bsogroep, maximaal 20 kinderen)
- Mikill (4-12 jaar; bsogroep, maximaal 20 kinderen)

De verticale groepen hebben een eigen ruime entree/hal bij binnenkomst. De horizontale groepen delen de extra ruime hal met elkaar, waar ook de bso kinderen en -ouders door naar binnenkomen. Daarnaast beschikken alle groepen over een eigen ingang en toegang tot de buitenruimte, een eigen van de groep afgescheiden verschoonruimte die in verbinding staat met de groepsruimte met grote ramen en groepen met de verticale groepen Piccolo en Pequeno en babygroet Petit beschikken alle over twee eigen gescheiden slaapkamers. Voor de kinderen die op peutergroep Maggiore nog een middagslaapje doen beschikken we over rustbedjes op de groep of kunnen een gezamenlijke slaapkamer delen met naastgelegen groep Petit.

Een stamgroep in een verticale groep van KLEIN kindercentra bestaat uit maximaal 16 kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar, waarvan maximaal 8 kinderen tot 1 jaar en minimaal drie pedagogisch medewerkers. Een stamgroep in de horizontale groepen van 0-2 jaar bestaat uit maximaal 16 kinderen en vier pedagogisch medewerkers. Een stamgroep in de horizontale groep van 2-4 jaar bestaat uit maximaal 16 kinderen en minimaal 2 pedagogisch medewerkers. De verhouding tussen het aantal beroepskrachten en het aantal feitelijk gelijktijdig aanwezige kinderen in de groep bedraagt ten minste: - 1 beroepskracht per 4 aanwezige kinderen tot 1 jaar; - 1 beroepskracht per 5 aanwezige kinderen van 1 tot 2 jaar; - 1 beroepskracht per 8 aanwezige kinderen van 2 tot 3 jaar; - 1 beroepskracht per 8 aanwezige kinderen van 3 tot 4 jaar. Bij kinderen van verschillende leeftijden in één groep wordt het minimale aantal beroepskrachten gehanteerd zoals wettelijk bepaald.

*In een horizontale groep kunnen meer leeftijdsgerichte activiteiten plaats vinden. Na 2 jaar vindt er een groepswissel plaats naar de peutergroep van 3-4 jaar, waar kinderen ook weer ontwikkelingsgerichte activiteiten aangeboden krijgen voor deze leeftijd. Binnen deze groep hoeft bijv. geen rekening gehouden te worden met baby's die bepaalde materialen in hun mond kunnen nemen die voor hen gevaarlijk zijn. Dagstructuur en activiteitenaanbod loopt voor de gezamenlijke groep meer gelijk doordat kinderen in dezelfde ontwikkelingsfase zitten.

*In verticale groepen zijn de oudere kinderen het voorbeeld voor de jongere kinderen (ze kunnen hulp bieden en ontfermen zich over hen) zoals dit ook binnen een gezin het geval is. Kinderen hebben altijd een kindje op de groep die net iets verder is in de ontwikkeling om zich aan op te trekken en ook altijd een kindje wat jong genoeg is om mee rekening te leren houden. Broertjes en zusjes van verschillende leeftijd kunnen de emotionele veiligheid en herkenbaarheid beleven van elkaar. Nog een aspect van een verticale groep is dat er geen enkele groepswissel plaatsvindt in de 4 jaar tijd van 0-4 jaar; kinderen genieten de veiligheid en geborgenheid van een 4-jaar vaste groep met dezelfde kinderen en dezelfde medewerkers.

*Kinderen verlaten hun vaste groepsruimte (stamgroep) bij buitenactiviteiten; op de eigen speelplaats, of tijdens een uitje. Voor uitjes hanteren wij een eigen protocol, tw Protocol 12; "Uitstapjes". Bij clustering van verschillende groepen, is er een voor de kinderen bekende kracht (groepsleiding, groepshulp of stagiaire) aanwezig.

*In situaties van een lagere bezetting op de groep kan er voor gekozen worden om (groepjes) kinderen buiten hun vaste stamgroep samen te voegen. In deze samen-gevoegde groep is er meer keus voor kinderen om samen te spelen en ontstaat meer gelegenheid om specifieke activiteiten aan te bieden, bijvoorbeeld aan kinderen van dezelfde leeftijd of aan kinderen met dezelfde interesse. Bij de samenvoeging zijn vaste pedagogisch medewerkers aanwezig en is de structuur van de dag gelijk, dus herkenbaar voor elk kind. We hanteren volgende uitgangspunten bij het samenvoegen van groepen:

- Elk kind heeft een vaste stamgroep ,
- Elk kind is gekoppeld aan maximaal vier pedagogisch medewerkers; voor baby's geldt dat er altijd 1 vast gezicht meedraait in de samengevoegde groep,
- Bij samenvoegen van groepen wordt de leeftijdsopbouw en leidster-kindratio gevolgd,
- Ouders worden tijdig geïnformeerd over samenwerking met een tweede stamgroep,

Momenten dat de stamgroep vaker verlaten kan worden is bv. bij het oefenen bij de bso. Dit is dan een voorbereiding op een doorstroom. De doorstroom wordt voorbereid door enkele dagen een paar uurtjes te wennen, aan de PMers, kinderen en de ruimte, maar ook aan de andere regels en gebruiken. Verder verlaten de wat oudere kinderen uit een groep eens per paar weken hun stamgroep om deel te nemen aan een knutseluurtje in ons atelier. Dit om de kinderen wat extra aandacht in een klein groepje te geven en ook om de creativiteit en fijne motoriek te stimuleren in een babyvrije omgeving.

*Naast beschreven verhoudingen is het mogelijk dat binnen of buiten het kindercentrum gebruik wordt gemaakt van ondersteuning van derden (volwassenen), bv vrijwilligers, stagiaires, administratieve krachten, groepshulpen of huishoudelijke hulpen. Er is in deze gevallen altijd onverminderd het aantal pedagogisch medewerkers aanwezig op de groep volgens beschreven verhoudingen. De taken van een vrijwilliger beschrijven bv toezicht bij uitstapjes, voorbereiden van maaltijden en/of eetmomenten, huishoudelijke taken en schoonmaakwerkzaamheden. Een vrijwilliger wordt altijd begeleid door een aangewezen beroepskracht. De taken van stagiaires zijn het eigen maken van de taken van een PMer. Zij worden begeleid door een vaste PMer met de gewenste opleiding, in de functie van stagebegeleider. De stagebegeleider neemt met de stagiaire de opdrachten door, beantwoordt vragen en licht zaken uit de opleiding toe in de praktijk, spreekt verwachtingen uit en neemt deel aan de voortgangsgesprekken vanuit school.

*Soms wordt een activiteit georganiseerd voor kinderen van meerdere stamgroepen. Van vaste groepsleiding worden vakanties zo goed mogelijk op elkaar afgestemd.

*Indien kinderen extra dagdelen naar hun stamgroep komen, welke zij normaal gesproken niet aanwezig zijn, dan letten we er goed op dat het kind contact kan hebben met een (vaste- of) bekende PMer en/of een ander kind waar het reeds bekend mee is of met de groepsleiding. Aan de groep wordt uitgelegd wie het kind is en andersom. Gedurende de dagelijkse routine wordt het kind betrokken bij de bekende dagelijkse handelingen, welke hem/haar vastigheid en zelfvertrouwen kunnen geven. We letten op een fijne instroom in de groep.

We vinden het belangrijk dat kinderen zich geaccepteerd, gewaardeerd voelen

Hoewel kinderen op ons kindercentrum in groepen worden opgevangen, vinden we aandacht voor het individuele kind heel belangrijk. Elk kind is anders. We respecteren en accepteren de eigenheid van kinderen. We nemen kinderen serieus en stimuleren de eigen inbreng van de kinderen. We benaderen de kinderen op positieve wijze. Daar waar de 'eigenheid' van een kind anderen schade berokkent of belemmert, wordt deze begrensd. We realiseren dit op de volgende wijze:

*Elk kind is van harte welkom op het kindercentrum, we vinden het fijn als het er is en laten dit merken.

We verwelkomen elk kind bij binnenkomst.

*We nodigen kinderen uit om hun verhaal te doen, we zijn geïnteresseerd in wat het kind bezighoudt. Om hiervoor gelegenheid te bieden, proberen we gedurende de dag voldoende rustmomenten in te bouwen. Als het kind ons iets vertelt, kijken we het kind aan (op ooghoogte van het kind). Als we haar verhaal niet goed begrijpen, vragen we door. We sturen de communicatie dmv complimenten en uitleg.

*We houden rekening met verschillen in karakter en temperament.

Een teruggetrokken kind wordt weliswaar gestimuleerd om zich te uiten, maar dit gebeurt niet geforceerd. Een druk kind wordt afgeremd, maar niet volledig ingeperkt.

*Verzorgmomenten (fles geven, luier verschonen, naar bed brengen, uit bed halen, aankleden etc) zijn bij uitstek momenten waarop we individueel contact hebben met een kind. Deze mogelijkheden buiten we uit.

Tijdens het verschonen bijvoorbeeld knuffelen we, lachen we, praten we met het kind, zingen we een liedje etc. Soms mogen één of twee kinderen helpen bij klusjes zoals was opvouwen of een klein boodschapje doen.

*We geven veel positieve aandacht en waardering. We benoemen dat het kind iets goed doet of bepaalde dingen goed kan.

We geven een complimentje, een aai over de bol. We reageren enthousiast op pogingen of werkstukjes van kind.

*Emoties van kinderen mogen er zijn. Dit geldt niet alleen voor gevoelens zoals blijdschap, vriendschap en trots, maar ook voor verwarring, verlegenheid, boosheid, verdriet of teleurstelling. Kinderen mogen best even boos zijn en dat uiten door te schreeuwen, huilen of heel boos kijken. Dit mag, zolang je er een ander geen pijn mee doet of overlast bezorgd. We benoemen gevoelens, leren een kind dingen waarmee het zit onder woorden te brengen.

*We knuffelen (kinderen die daar behoefte aan hebben) en stoeien.

*Bij de aankleding van de ruimte wordt gebruik gemaakt van dingen die voor kinderen (en ouders) herkenbaar zijn of die kinderen hebben gemaakt.

In de ruimte hangen of staan (knutsel-)werkjes van de kinderen.

Of op ons kindercentrum hangen bijvoorbeeld foto's van de kinderen.

We vinden het belangrijk in te spelen op behoeften van kinderen

Wil een kind zich bij ons prettig voelen, dan moeten we zijn behoeften kennen en hierop inspelen. Om dit maatwerk te kunnen realiseren, moeten we het kind goed begrijpen. De behoefte van elk kind is van invloed op de manier waarop we met hen omgaan, op ons aanbod en op de manier waarop we de groep 'aansturen'. We stimuleren de eigen inbreng van het kind en daar waar nodig, bieden we hulp, bescherming en steun, aangepast aan de behoefte van het kind. We realiseren dit op de volgende wijze:

*We kijken en luisteren goed naar wat een kind ons te vertellen heeft, zowel verbaal als non-verbaal. Dit kijken en luisteren doen we eigenlijk de hele dag door, het is de basis van ons handelen naar kinderen.

Een tweejarig kind dat telkens ruzie maakt met andere kinderen wil misschien graag met andere kinderen spelen, maar weet niet goed hoe hij dit moet aanpakken. We kunnen het hierbij helpen. Of: wanneer een baby huilt, proberen we erachter te komen wat hij nodig heeft: eten, rust, slaap, een schone luier, aandacht?

*We zijn gericht op de belevingswereld van kinderen. We hebben oog voor zaken die voor het kind belangrijk zijn.

We benoemen veranderingen, zoals dat het kind naar de kapper is geweest, nieuwe schoenen aanheeft etc.

*Op moeilijke momenten zijn we vlak bij de kinderen. We nemen hier de tijd voor.

Als het nodig is houden we een kind vast: bijvoorbeeld bij het uitzwaaien, bij het gaan slapen of als het troost nodig heeft.

*Situaties waarvan we voorzien dat deze voor het kind té spannend zijn, vangen we op. Als dit nodig is, nemen we het kind in bescherming tegen zichzelf.

Rik is bezig met een puzzel die eigenlijk te moeilijk voor hem is. Hij wil deze persé zelf afmaken. De leidster mag hem niet helpen, vindt hij. De leidster ziet dat Rik steeds bozer wordt omdat het niet lukt. Desondanks kan hij niet besluiten om ermee te stoppen. Ze stelt Rik voor om een andere keer verder te gaan met de puzzel en nu samen met haar een boekje uit te zoeken om voor te lezen.

*Baby's bieden we nabijheid en regelmatig oogcontact.

We zorgen ervoor dat zij ons telkens kunnen zien of horen.

*We bieden kinderen hulp die aangepast is aan de behoefte van het kind.

Bij een tweejarig kind maken we bijvoorbeeld de knopen van de jas dicht. Een wat ouder kind stimuleren we om dit zelf te doen.

*We proberen op vragen en behoeften van kinderen in te gaan.
Wanneer Joost en Mark nog niet naar binnen willen met de rest van hun stamgroep na het buitenspelen, mogen zij met een andere stamgroep nog wat langer buitenspelen.

*Regelmatig worden kinderen betrokken bij keuze voor een gezamenlijke activiteit.

*We stimuleren kinderen mee te doen met een activiteit. Maar we vinden het prima als een kind zich een keer wil terugtrekken en in z'n eentje wilt spelen.
Er zijn plekjes om je terug te trekken, bv. een huisje of box waaronder kinderen kunnen wegkruipen en hun eigen spel kunnen spelen.

*Vaak kunnen kinderen zelf kiezen wat ze willen doen, in welke ruimte en met welke kinderen. Indien nodig begeleiden we kinderen bij het maken van keuzes.
Bv door te laten kiezen uit een beperkt aantal verschillende soorten spel /materiaal.

*We kunnen niet altijd ingaan op de keuze van een kind. In deze gevallen proberen we uit te leggen waarom dit niet kan. Als het mogelijk is, bieden we een tussenoplossing of alternatief.

Aan Stefan die 'echt niet meer hoeft te slapen' wordt voorgesteld dan even te rusten op de bank. Kitty die geen melk lust, hoeft geen hele beker melk op te drinken, maar wordt gevraagd om dan maar een klein slokje te proberen.

*Vanaf 2 jaar verzorgen we af en toe uitstapjes met de auto, waarbij we voldoen aan alle veiligheidseisen zoals geschikte kinderstoeltjes/verhogers. Dit wordt tevoren met ouders overlegd tbv een goede voorlichting en specifieke toestemming.

We vinden het belangrijk dat een kind de gezamenlijke afspraken en regels kent

Dit is belangrijk voor een gevoel van houvast, het weten waar de grenzen liggen.
We doen dit op de volgende manier:

*We houden deze regels zoveel mogelijk beperkt, zodat een kind de regels kan blijven overzien en zodat hij voldoende ruimte houdt om te experimenteren en ontdekken.
Regels die overbodig blijken te zijn, schaffen we af.

*We proberen de regels binnen ons kindercentrum onderling zo goed mogelijk af te stemmen. Uiteraard gelden voor de jongere kinderen andere regels dan voor de oudere.

*We geven zelf het goede voorbeeld.

*We herhalen regelmatig de regels.

*We proberen de regels consequent te hanteren, maar zijn flexibel indien de situatie het toelaat. Uitzonderingen worden als zodanig benoemd.

*Een kind dat we aanspreken op grensoverschrijdend gedrag, kijken we aan en spreken we rustig aan. Het ongewenste gedrag wordt benoemd en uitgelegd waarom dit ongewenst is. Indien mogelijk bieden we het kind liever een alternatief, dan dat we het gedrag verbieden. We keuren –indien nodig- duidelijk het ongewenste gedrag af, nooit het kind. Bij een kind dat moeite heeft zich aan een afspraak te houden, benoemen en 'belonen' we positief gedrag van een kind. Een kind dat zich herhaalde malen bewust niet aan een belangrijke afspraak houdt, halen we kort uit de situatie. We zetten het bijvoorbeeld even op een stoeltje. Daarna bespreken we het gebeurde met het kind. We zorgen ervoor dat we het weer 'goed maken'.

*We vinden het belangrijk dat ouders op de hoogte zijn van de belangrijkste regels die voor kinderen gelden.

Soms wordt met ouders afgesproken wie het kind aanspreekt op zijn gedrag als ook de ouder aanwezig is.

*De regels en afspraken hebben vrijwel allemaal te maken met:

- fysieke veiligheid en hygiëne,
- respect voor zichzelf, voor elkaar en voor de omgeving,
- het aanleren van de gebruikelijke omgangsvormen,
- het handhaven van rust en een plezierige sfeer in de groep. deel 1

organisatie en personeel

Regels worden geregeld besproken. Nieuwe inzichten of een verandering in ruimte, materialen of groepssamenstelling kunnen aanpassing van regels nodig maken. Soms is er een vraag van een ouder of van kinderen zelf om bepaalde regels tegen het licht te houden. In onze regels proberen we rekening te houden met waarden van ouders.

We vinden het belangrijk dat een kind ritme en structuur ervaart

Naast een gevoel van geborgenheid, hebben kinderen behoefte aan structuur en duidelijkheid. Dit biedt houvast, voorspelbaarheid en het weten waar ze aan toe zijn. In deze zin is duidelijkheid heel belangrijk voor het gevoel van veiligheid van kinderen. Hieronder wordt uitgewerkt op welke manier we hieraan werken.

*Het hanteren van een voor het kind herkenbare dagindeling.

*Veel dagelijkse activiteiten kennen een min of meer vaste opbouw, een soort patroon. Zoals rondom het kringetje, eten, slapen.

Eerst samen opruimen, dan handen wassen, aan tafel zitten, liedjes zingen ("Smakelijk eten, smakelijk drinken" etc. en dan boterhammen eten.)

Onze dagindeling op een reguliere dag binnen de dagopvang ziet er als volgt uit:

- 07.30-09.00: Brengen van de kinderen, tijd voor een goede overdracht van de ouders.
- 09.30 uur: Gezamenlijk fruit eten met sap of water.
- 10.00 uur: Samen afruimen, verschoningsronde. De jongste kinderen die nog twee maal slapen per dag gaan naar hun bedje voor het ochtendslaapje.
- 10.30 uur: Voor de oudere kinderen wordt een binnen- of buitenactiviteit georganiseerd, of er volgt een moment van vrij spelen. Onder activiteiten wordt veel verstaan. Bij slecht weer vinden de ochtendactiviteiten binnen plaats. Er valt hierbij te denken aan:
  - liedjes zingen, kleuren/ tekenen, voorlezen, puzzelen, rollenspel, knutselen, verkleden, muziek maken, dans, spelletjes doen. Maar ook buitenactiviteiten bestaan bij slecht weer; denk aan regen onder de paraplu, in een tent of spelletjes in de wind. Kinderen worden uiteraard passend gekleed in bv regenjassen, winterjassen of laarsjes. Veel aangeboden activiteiten zijn begeleidend ontwikkelingsgericht. Belangrijk is dat de kinderen inspraak hebben in de keuze van activiteit.
- 11.00 uur: Terwijl de oudste kinderen met hun activiteiten bezig zijn, worden de jongste kinderen uit bed gehaald en verschoond. Daarna worden de oudste kinderen verschoond.
- 11.30 uur: Gezamenlijk tafel dekken voor de broodmaaltijd.
- 12.00 uur: Samen afruimen. De jongste kinderen mogen vrij spelen. De oudste kinderen die éénmaal per dag slapen gaan naar bed om te slapen of te rusten.
- 12.30 uur: Brengen en halen van kinderen tot 13.00.
- 13.00 uur: Begeleide vrije speeltijd voor de jongere kinderen. Er valt te denken aan: voorlezen, samen puzzelen, knuffelen, tekenen, motorisch oefenen (kruipen, lopen, praten), binnen of buitenspel.
- 14.00 uur: Voor de jongste kinderen sap en koek (peperkoek, liga, cracker, soepstengel).
- 14.30 uur: Verschoningsronde. Jongste kinderen naar hun bedje voor het middagslaapje. De oudste kinderen worden uit hun bedje gehaald en verschoond.
- 15.00 uur: Voor de oudste kinderen sap en koek (peperkoek, liga, cracker, soepstengel).

- **15.30 uur:** Oudste kinderen begeleid vrij spel of voorbereide activiteit, binnen of buiten.
- **16.00 uur:** Jongste kinderen uit bed en verschoond, zij krijgen warm eten.
- **16.30-18.30:** Verschoningsronde oudste kinderen.
Halen van de kinderen. Tijd voor een goede overdracht naar de ouders.

*Bij speciale gebeurtenissen maken we gebruik van rituelen. We vieren bepaalde gebeurtenissen, zoals verjaardagen, of het afscheid van een kind, op speciale wijze. *Het jarige kind mag bijvoorbeeld op een speciale stoel zitten. Deze speciale manier hoort uitsluitend bij een bepaalde gebeurtenis en komt hierbij telkens terug. Dit zijn rituelen van een stamgroep of het hele kindercentrum. Rituelen kunnen voor kinderen heel belangrijk zijn. Vaak ontstaan rituelen mede door de inbreng van de kinderen.*

*We passen de structuur die we bieden aan
– aan de behoefte van het kind
– de behoefte van de groep
– de situatie

We vinden het belangrijk dat de ruimte voor een kind veilig en overzichtelijk is

Een overzichtelijke, duidelijk ingedeelde ruimte draagt bij aan het gevoel van veiligheid van een kind. Bovendien is het een voorwaarde om in de ruimte zijn eigen weg te kunnen vinden. We realiseren dit door:

*We houden ons aan de GGD-eisen op het gebied van veiligheid en hygiëne.

*Het kind slaapt telkens in hetzelfde 'eigen' bedje.

*Het kind heeft een vaste plaats voor zijn jasje, voor kleding en voor zijn knuffel.

*De ruimtes zijn overzichtelijk ingericht, met herkenbare speelhoeken.

*Door de ruimte regelmatig op te ruimen, houden we de ruimte overzichtelijk.

*Op ons kindercentrum zijn altijd twee of meer volwassenen aanwezig.

We vinden een goed contact met ouders belangrijk

In het belang van een goede begeleiding van het kind investeren we in een goed contact met ouders. Ook ouders moeten zich welkom kunnen voelen op ons kindercentrum. We realiseren dit op de volgende wijze:

*Op het kindercentrum worden bij binnenkomst niet alleen de kinderen, maar nadrukkelijk ook de ouders welkom geheten.

*We behandelen alle ouders obv gelijkwaardigheid en respect, we verdiepen ons in de achtergrond van het gezin en tonen belangstelling voor de (actuele) thuissituatie. *We informeren regelmatig naar de voortgang van belangrijke ontwikkelingen binnen het gezin en de thuissituatie van de kinderen.*

*Gevoelens van ouders nemen we serieus. *Een ouder die ongerust is, wordt uitgenodigd te bellen om te horen hoe het gaat.*

*We staan altijd oprecht open voor anders-denkende ouders en wegen hun mening eerlijk en respectvol.

*We vinden het belangrijk dat ouders op de hoogte zijn van hoe het op ons

kindercentrum toegaat en hoe de dag voor het kind verlopen is. We zijn eerlijk naar ouders, ook over minder leuke gebeurtenissen waarbij het kind betrokken is.

*Van ouders horen we graag eventuele bijzonderheden over het kind waar we op ons kindercentrum rekening mee kunnen houden.

*We dragen zorg voor een betrokken oudercommissie en voorzien deze van informatie om op een betrokken manier te kunnen deelnemen aan onze voorzieningen in de vorm van meedoen, meehelpen, meedenken en meebeslissen.

*(Professionele) deskundigheid (werk, hobby's) van ouders worden ingezet om kinderen te informeren over thema's als werk, cultuur, natuur en wereld.

*Ter informatie mbt de ontwikkeling van hun kind bieden we ouders (10-minuten)gesprekken aan nav observatie op de groep.

2. Het stimuleren van persoonlijke competentie

Elk kind heeft een eigen karakter, eigen mogelijkheden. Ieder kind ontwikkelt zich in een eigen tempo, op een eigen manier. Ieder kind heeft de 'drang' om zich te ontwikkelen. 'Sneller' is niet 'beter'. We zijn er van overtuigd dat wanneer een kind ergens aandacht voor heeft, het spelenderwijs en met veel plezier leert. Dit betekent voor ons dat wij goed moeten kijken naar de leefwereld van een kind, waar het behoefte aan heeft, waar het mee bezig is, en welke betekenis dit voor het kind heeft. Het initiatief van kinderen, de keuzes die zij maken, vinden wij erg belangrijk. Wij proberen hier waar mogelijk op in te spelen.

Een behoefte van kinderen is niet persé een letterlijk uitgesproken behoefte (mogen we kleien?), maar is bij jonge kinderen vaak een inschatting van groepsleiding: groepsleiding kan besluiten met een groep kinderen die druk is en binnen hun energie niet kwijt kan, extra naar buiten te gaan. Om kinderen de kans te geven al hun mogelijkheden te ontplooiën, hebben wij een breed aanbod. We stimuleren de kinderen hiervan gebruik te maken. Hieronder beschrijven we hoe we het bieden van uitdaging realiseren.

We vinden het belangrijk dat een kind wordt uitgedaagd en gestimuleerd

Rol van de groepsleiding

Groepsleiding heeft een heel belangrijke rol als het gaat om het stimuleren en uitdagen van kinderen.

*Een groot deel van de tijd gaan kinderen hun eigen gang op ons kindercentrum. Groepsleiding 'stuurt' hierin door o.a. het aanbieden van materialen, inrichting van de ruimte en het aanbieden van activiteiten.

*Samendoen en samenspelen is leuk en ondersteunt de ontwikkeling. Kinderen kijken naar elkaar, leren van- en met elkaar, doen elkaar na, stimuleren elkaar. Dit geldt voor alle bezigheden. Ook voor 'vrij spelen' en voor aangeboden activiteiten. Uit zichzelf zien we kinderen vaak in kleine groepjes spelen. Ook de activiteiten richten we op groepen: binnen de stamgroep, op alle kinderen van het dagverblijf die aan de activiteit mee willen doen of op een groepje kinderen van een bepaalde leeftijd of ontwikkelingsniveau (jonge kinderen kunnen het best geconcentreerd ergens mee bezig zijn in een klein groepje van hooguit vijf kinderen). Zie verder hoofdstuk over sociale competentie.

*We sluiten aan bij de ontwikkeling, ideeën, interesse en leefwereld van het kind. Hierdoor stimuleren we een gevoel van betrokkenheid bij waar de kinderen mee bezig zijn. Betrokkenheid is voorwaarde voor leren en ontwikkeling.

*Soms biedt groepsleiding gericht een activiteit aan. Bijvoorbeeld om nieuw materiaal te introduceren, de sfeer te doorbreken, omdat het onderdeel van een structuur (elke maandag samen zingen en dansen). Ook hierbij proberen we in te spelen op de interesse en behoeften van de kinderen.

De Pedagogisch medewerker kan tijdens het voorlezen juist aspecten benadrukken waar het kind mee bezig is en de kinderen over dit aspect vragen stellen.

*We leiden de activiteiten in, bijvoorbeeld met een liedje of verhaaltje dat met het onderwerp te maken heeft.

*We stimuleren kinderen deel te nemen aan verschillende soorten activiteiten. Sommige kinderen hebben het nodig om hierbij even letterlijk bij de hand genomen te worden.

*Kinderen beleven soms veel meer aan materialen dan waar het in eerste instantie voor bedoeld is. Om te kunnen zien wat het materiaal voor een kind betekent, krijgen kinderen in principe de ruimte om op hun eigen manier aan de gang te gaan. Op deze manier geven we kinderen een actieve rol. Bemoediging van groepsleiding is in eerste instantie vaak niet nodig, kan zelfs verstorend werken. Groepsleiding kijkt en geeft indien nodig een nieuwe impuls aan het spel of bezigheid. Uitgangspunt hierbij is de vraag of je als groepsleiding iets kunt toevoegen aan het spel of aan ontdekkingen die een kind doet, en zo ja, wat je wilt toevoegen.

– We kunnen door zelf even mee te spelen het spel een andere wending geven. We kunnen zelf met materialen aan de gang gaan en praten over wat we doen.

"Hoe werkt dit nu eigenlijk?"

– We kunnen kinderen stimuleren een bepaald element verder uit te diepen door bijvoorbeeld het aanbieden van materiaal.

Een baby geven we gelegenheid te voelen, proeven aan de materialen waar naar kijkt.

– We kunnen vragen stellen over het materiaal, zoals *"Hoe ziet het eruit?"* en *"Wat kun je ermee doen?"*

– We kunnen het kind uitdagen nieuws te proberen of het op een andere manier te doen (*"Als je het nu eens zo probeert, wat gebeurt er dan? Als we dit er nu eens bijpakken?"*)

– Door de ervaringen of capaciteiten van een kind te benoemen (*"Dat voelt lekker zacht!"* Of: *"Hè wat gebeurt er nu? De auto rolt naar beneden!"*) en de pogingen van het kind aan te moedigen (*"Wat kun jij dat goed!"*) stimuleren we het kind om zijn ervaringen uit te breiden en nieuwe dingen te blijven proberen.

– Door informatie of uitleg te geven: beknopt en duidelijk en afgestemd op het niveau en de activiteit van het kind / de kinderen.

*Als kinderen niet uit zichzelf gaan spelen zal de Pedagogisch medewerker een kind of een groepje kinderen uitlokken om met iets te gaan spelen. Dit kan bijvoorbeeld door zelf iets te gaan doen en de kinderen hierbij te betrekken.

Bv. op je rug liggen en met je benen in de lucht fietsen.

*Kinderen hoeven niet de hele dag intensief te spelen. Een kind dat moe is, zin heeft om uit te rusten of even alleen maar naar de andere kinderen wil kijken, krijgt daartoe de gelegenheid.

*Bij een kind dat zich in het spel niet ontwikkelt, proberen we dit stapje voor stapje verder uit te breiden.

Bv.: een kind dat alleen met autootjes wilt spelen, en dat hierin blijft hangen, geen ontwikkeling in het spel laat zien, proberen we te bewegen dit spel samen met anderen te spelen of om te spelen dat het kind zelf een auto is die heel hard rijdt.

*Op het kindercentrum wordt af en toe met de kinderen een thema uitgediept. Bij het uitwerken van de thema's proberen we zoveel mogelijk uit te gaan van wat dit begrip inhoudt voor de kinderen.

Bv. thema ziek zijn. "Ben je wel eens ziek geweest? Wat deed je toen? En jij .....?"

*We proberen de activiteiten van kinderen niet abrupt te onderbreken. Als het spel van een kind onderbroken moet worden omdat er bijna een andere activiteit wordt gestart, bereiden we het kind daarop voor:

"We gaan zo meteen aan tafel liedjes zingen, je kan dus nog even spelen, maar dan gaan we opruimen".

* Door baby's in de box, een wipstoeltje, aan tafel, op de grond etc neer te zetten / leggen bepaalt groepsleiding de uitdaging die baby's ervaren. Groepsleiding is er op attent dat baby's niet ongemerkt te lang zitten, maar dat ze voldoende gelegenheid hebben om hun eigen mogelijkheden en die van hun directe omgeving te verkennen.

Materialen en activiteiten

*We letten er op dat de materialen en activiteiten die we aanbieden aangepast zijn aan het niveau en de leefwereld van de kinderen die we opvangen en betrekking hebben op de verschillende ontwikkelingsgebieden: de lichamelijke -, verstandelijke -, taal -, creatieve -, emotionele - en sociale ontwikkeling.

*De ontwikkelingsgebieden zijn in de praktijk nauw met elkaar verbonden. Een scheiding hierin maken is per definitie kunstmatig. Om toch een indruk te geven van de materialen die we gebruiken en de activiteiten die we met de kinderen doen, volgen hieronder een aantal voorbeelden, ingedeeld per ontwikkelingsgebied. De emotionele- en sociale ontwikkeling worden hier niet expliciet toegelicht. Deze komen uitgebreid aan bod in afzonderlijke hoofdstukken (bieden van veiligheid en stimuleren sociale competentie).

*Voorbeelden van materialen en activiteiten die de lichamelijke ontwikkeling stimuleren: Een baby op een mat leggen, een baby stimuleren om te rollen, een speelgoedje net buiten bereik van een baby leggen die al bijna kan kruipen, een kind op een plek neerzetten waar het zich kan optrekken, 'klap eens in de handjes', bal overrollen of overgooien, dansen, bewegingsspelletjes, voetballen, activity-centre, stapelbakjes, allerlei materialen die verschillend aanvoelen of die rammelen (plastic huishoudmateriaal is hiervoor heel geschikt) , duwkar, poppenwagen, klimhuis, glijbaan, loopauto, ballenbak, dozen om in te klimmen of in te kruipen, grote blokken, kleien, op grote vellen vingerverven, tekenen met dikke potloden, stiften, kralen rijgen, scharen, insteekmozaïek, duplo, nopper, play-mobiel, stoepkrijten, rennen, knippen, fietsen, springen, zandbak, schommel, zwembadje etc.

*Voorbeelden van materialen en activiteiten die de verstandelijke ontwikkeling stimuleren: boekjes die aansluiten bij hetgeen de kinderen mee bezig zijn, uitleggen van verbanden en gebeurtenissen (*Jaap is verdrietig, want hij was gevallen en deed zich pijn, de straat is nat want het geeft geregend*), weegschaal, memory, lotto, leeg blik met verschillende kwasten, opdrachtjes zoals: *"kun jij mij dat kleine kopje geven?", " Wat ligt er onder de kast?", " Kun je mij de rode kwast geven?", " Welk van de twee is het grootste, zwaarste?" etc., kinderen laten voelen aan één of meer voorwerpen onder een doek*. Ingaan op vragen van kinderen.

*Fantasie- en rollenspel is belangrijk voor de verstandelijke ontwikkeling. Materialen die we hiervoor gebruiken zijn bijvoorbeeld verkleedkleden, handtassen, kleden en lakens om bijvoorbeeld een 'tent' te maken, poppen, garage met auto's, speeldieren, winkelspullen, telefoons, kist met poetsspulletjes, sleutelbos. We gebruiken hiervoor zo 'echt' mogelijke materialen. Deze materialen zijn herkenbaar, spreken kinderen aan en ondersteunt ze bij het inleven in het rollenspel. Soms kiezen we bewust niet

voor echte maar voor nep-materialen: deze zijn vaak veiliger dan de variant uit het echte leven (voorbeeld strijkijzer).deel 1

organisatie en personeel

*Voorbeelden van materialen en activiteiten die de taalontwikkeling stimuleren: boekjes, liedjes (veel herhaling is essentieel), maar vooral heel veel praten over wat de Pedagogisch medewerkers of het kind doet of over wat een kind ziet of meemaakt en het voeren van gesprekjes met een of meerdere kinderen. Bij het praten met elkaar is het beurten geven (kinderen om de beurt uitnodigen iets te vertellen of in een één op één contact het kind voldoende tijd en ruimte geven om te reageren) een belangrijk aspect.

*Voorbeelden van materialen en activiteiten die de creatieve ontwikkeling stimuleren: Werken met klei, (vinger-)verf, restmaterialen, verkleedkleden, grote dozen, lappen, takken, muziekinstrumentjes, 'dansen'. Bij knutselen werken we niet met kant en klare voorbeelden. Het gaat ons niet om het resultaat, maar om het proces: het ontdekken, het plezier dat een kind heeft in het bezig zijn met verschillende materialen. Waar nodig ondersteunen we het bij het zelf knutselen, bijvoorbeeld door het geven van tips.

Inrichting

*We hebben de ruimtes zo ingericht dat er activiteitenhoeken ontstaan. Hierdoor krijgen kinderen de kans ongestoord te spelen. Zo hebben we een leeshoek met boeken die de kinderen zelf kunnen pakken, poppenhoek, een plek waar kinderen kunnen bouwen, een plaats waar kinderen kunnen knutselen, voldoende ruimte om te kunnen klimmen, glijden, rennen, fietsen etc. De kinderen vinden het prettig om af en toe buiten het zicht van groepsleiding te kunnen spelen. Dit is spannend en uitdagend, daarom is een hut van lappen of afgeschermd poppenhoek zo populair.

*De inrichting en hoeken passen we waar mogelijk aan wat de kinderen op dat moment bezig houdt. Bv. als we merken dat een kruipende baby veel plezier heeft in een kiekeboespelletje, verschuiven we de bank zo, dat hij zich daarachter kan verstoppen. Als kinderen bezig zijn met het thema post, maken we in ons kindercentrum plek voor een 'postkantoor'.

*Voor de baby's zijn er plaatsen waar ze rustig en veilig kunnen spelen en contact kunnen maken met leeftijdgenootjes. In alle groepsruimtes waar baby's worden opgevangen gebruiken we een hoge box. Als er in een verticale groep meerdere baby's worden opgevangen, creëren we voor hen indien mogelijk een rustig, afgeschermd babyhoekje.

*Ook in de buitenruimte proberen we de verschillende leeftijdscategorieën en ontwikkelingsgebieden aan bod te laten komen. Net zoals in de binnenruimte hebben we hier verschillende activiteitenplekken, bv. een rustige, beschutte plek voor baby's, een zandbak, een plekje waar een kind zich kan terugtrekken (speelhuisje, struiken). Er zijn allerlei materialen die buiten gebruikt worden zoals speelgoed voor in de zandbak, fietsjes, ballen, doeken om tenten mee te bouwen etc.

We hebben onderlinge afspraken over het gebruik van de buitenruimte tussen het kindercentrum en de bso zoals: de kinderen van de dagopvang kunnen dagelijkse buiten spelen totdat de bso weer aanwezig is na een schooldag. In overleg is de buitenruimte dan eerst even beschikbaar voor de bso. Vaak maakt de bso echter gebruik van de middag om uitstapjes te doen of sport en spelactiviteiten te ondernemen op de eerste buitenspeelruimte achter het straathek. Deze valt middels het tweede hek te scheiden van de gemeenschappelijke tuin om het spel van de grotere bso-kinderen en de kleinere kdv-kinderen niet door elkaar te laten lopen.

We vinden het belangrijk zowel uitdaging als veiligheid te bieden

Het bieden van uitdaging lijkt soms in conflict te zijn met fysieke veiligheid. Met dit

dilemma gaan we op de volgende manier om. Fysieke veiligheid vinden we zeer belangrijk. Maar er zijn verschillende soorten fysieke veiligheid. Je hebt 'grote veiligheid' die beschermt tegen brand en dood, 'middelveiligheid' die beschermt tegen ongelukken als benen breken en ten slotte 'kleine veiligheid' die beschermt tegen builen en schrammen. 'Grote - en middelveiligheid' vinden we noodzakelijk.

Maar 'kleine veiligheid' vinden we onwenselijk. Het kind leert via fouten, niet via dingen die vlekkeloos gaan. In een beschermde omgeving waar alles goed verloopt, leert een kind bijna niets. Het kan zijn of haar hersens op 'uit' zetten. In zo'n omgeving lossen wij immers mogelijke problemen bij voorbaat voor een kind op.

Onveiligheid is nodig om een veilige wereld te leren creëren. Als we de omgeving te veilig maken, is dat gevaarlijk voor kinderen. Ze leren hun veiligheidssysteem niet ontwikkelen. Ze blijven afhankelijk en bang. Juist het overwinnen van (kleine) onveiligheid geeft een gevoel van zelfverzekerdheid. Spelen en ontwikkelen houdt ruimte in, de wereld ontdekken, mogelijkheden uitproberen, grenzen verkennen, leren met vallen en opstaan...

Voor sommige kinderen, meestal jongens, is een zekere mate van onveiligheid misschien zelfs een levensbehoefte. Zij voelen zich alleen veilig als ze de baas zijn over de situatie. Ze moeten alles onderzoeken en aan zich onderwerpen. Als de ruimte te veilig is, lopen deze kinderen juist gevaar. Ze zoeken namelijk toch een weg voor hun ontwikkelingsdrift en breken door de veilige maatregelen heen. Ook zij groeien veiliger op met kleine onveiligheid.

In principe mogen de kinderen niet op een tafel staan, laat staan er van afspringen. Maar als de kleintjes in bed liggen, mogen de groten dit wel, weliswaar met matten onder de tafel. Hen wordt uitgelegd dat dit een uitzondering is.

We vinden het belangrijk dat kinderen leren omgaan met zelfstandigheid

We bieden dit op de volgende manier:

*We bieden materialen en activiteiten aan die passen bij het niveau van het kind. Hierdoor krijgt het kind de kans te ervaren dat het het zelf kan.

*We leren kinderen zelf oplossingen te bedenken voor 'problemen' zoals: Hoe krijg ik die bal door dat gaatje? Waar hoort dit puzzelstukje? Ik wil met die auto spelen! Hoe kom ik bij die plank? In plaats van het probleem op te lossen, stimuleren we het kind een eigen oplossing te zoeken. Indien nodig, helpen we hierbij. Een mogelijke reactie van ons zou kunnen zijn: "Lukt het niet? Tja, wat nu? Kun je het misschien ook op een andere manier doen?"

*We leren kinderen keuzes te maken. Een groot deel van de dag mogen kinderen kiezen wat ze willen doen en met wie ze willen spelen. Of ze mee naar buiten willen of dat ze liever binnen blijven spelen (als dit praktisch haalbaar is). Of ze mee willen naar een andere basisgroep, of liever in de eigen groepsruimte blijven spelen. Of we een gezamenlijke activiteit gaan doen. Of ze hieraan mee willen doen (we stimuleren dit wel, maar als ze geen zin hebben hoeft het niet). Wat ze op hun brood willen. Welke liedjes we zullen zingen, (vaak mogen de kinderen dit om de beurt zeggen). Welk boekje de Pedagogisch medewerker gaat voorlezen.

*Kinderen die wel zin hebben om mee te doen, maar die dit spannend vinden, worden ondersteund door de Pedagogisch medewerker. Ze gaat bijvoorbeeld (even) mee naar de groep waar de activiteit plaatsvindt.

*Voor kinderen die het lastig vinden om te kiezen, maken we de keuze gemakkelijker. We laten hen kiezen uit twee of drie mogelijkheden. "Wil je kaas of smeerworst?"

*We bieden een uitnodigende omgeving: veel materialen staan op kindhoogte. Veel materialen hebben een vaste plek, kunnen door de kinderen zelf gepakt worden en

stimuleren de zelfredzaamheid. Bv. de kleren van de kinderen worden bewaard in kasten met ladenbakjes. Zo kunnen kinderen gemakkelijk hun eigen kleren opruimen en terugvinden.

3. Stimuleren van sociale competentie

We vinden het belangrijk dat kinderen leren samen te 'werken' met anderen

Contacten tussen kinderen zijn vanzelfsprekend in ons kindercentrum. Kinderen hebben er speelgenootjes en kunnen er sociale vaardigheden opdoen. Kinderen leren zich in een ander verplaatsen, met elkaar communiceren, samenwerken, anderen helpen, voor zichzelf opkomen, conflicten voorkomen en oplossen, het ontwikkelen van sociale verantwoordelijkheid. Kinderen zijn van nature sociale wezens, zoeken contact met elkaar, kijken naar elkaar, zoeken elkaar op. Vanaf heel jonge leeftijd beginnen kinderen al contact te zoeken, zowel met hun ouders en leidsters als met andere kinderen. Het begint met kijken, lachen, imiteren, nog eens kijken, nadoen, herhalen, kijken of de ander het ziet. De eerste vormen van samenspelen gaan spontaan als iets hun gezamenlijke aandacht trekt. Maar het is niet zo dat samenspelen altijd vanzelf loopt. Interacties brengen ook risico's met zich mee. Veel negatieve ervaringen in de omgang met andere kinderen kan de kans op ontwikkeling van agressiviteit of teruggetrokkenheid vergroten. Groepsleiding speelt hier een cruciale rol: zij heeft de opdracht om interacties tussen kinderen in goede banen te leiden en de mogelijkheden tot het ontwikkelen van sociale vaardigheden zo goed mogelijk te benutten. In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke manier wij hieraan binnen KLEIN kindercentra vorm geven.

organisatie en personeel

We vinden het belangrijk dat een kind onderdeel uitmaakt van een stamgroep

Kinderen die naar ons kindercentrum komen, maken onderdeel uit van een stamgroep. Om kinderen in een stabiele en vertrouwde omgeving te bieden worden ze opgevangen in een vaste stamgroep. Bij deze stamgroep horen ook vaste Pedagogisch medewerksters. Dit zorgt voor vertrouwen bij de kinderen en het stimuleert de mate van het gevoel van veiligheid.

In een groep zijn de verhoudingen tussen volwassenen en kinderen anders dan in een gezin. Alleen al door het feit dat er (veel) meer kinderen zijn, liggen de verhoudingen anders. Volwassenen zijn vaker op een afstand aanwezig en de onderlinge relaties tussen kinderen zijn belangrijk. Een groep stelt in positieve zin beperkingen aan een kind. Het kind leert dat de wereld niet om zijn individu draait. Wel moet er in een groep een evenwicht zijn tussen 'op jezelf zijn' en 'samenzijn', tussen 'er zijn' en 'meedoen', tussen alleen en samen bezig zijn. Kinderen hebben soms behoefte om alleen te spelen, zich op een rustig plekje terug te trekken uit de groep, naar anderen te kijken of een beetje te dromen. Dit is prima. Kinderen kunnen hun eigen gang gaan, terwijl ze tegelijkertijd deel uit blijven maken van de groep. Ieder kind heeft de behoefte om als volwaardig lid van de groep geaccepteerd te worden. Op zijn/haar niveau voelt het kind zich betrokken bij dingen die in de groep gebeuren. Kinderen kunnen veel steun ervaren van andere kinderen. Ze geven elkaar aandacht, bevestigen elkaar, tonen genegenheid, zorgen voor elkaar. We stimuleren dit gedrag door hiertoe kinderen uit te nodigen of ruimte te geven. *Voorbeelden: een ander kind troosten, een ander kind helpen bij aan- en uitkleden, fruit of broodstukjes geven, helpen bij de verzorging van een baby, samen met de leidster een baby de fles geven, speentje of knuffeltje geven, elkaar ergens bij betrekken, elkaar iets uitleggen, een jonger kind bij de hand pakken en mee naar buiten nemen, voorlezen, grote kinderen trekken een kar waarin kleintjes zitten, een ander kind schminken, etc.*

We vinden het belangrijk dat kinderen zorg hebben voor het reilen en zeilen in de groep.

Door kinderen binnen hun mogelijkheden verantwoordelijk te maken voor de sfeer in de groep, het welzijn van elkaar, en voor de klusjes die binnen een groep moeten gebeuren, geven we hen het gevoel dat ze belangrijk zijn en bij de groep horen. Kinderen vinden het vaak leuk om te helpen, ze voelen zich belangrijk en 'groeien' ervan, voelen trots. Uiteraard zijn de 'taakjes' die ze uitvoeren aangepast aan wat een kind kan en leuk vindt. *Voorbeelden: tafel dekken en afruimen, tafels schoonmaken, helpen met de groep gezellig aankleden, (af en toe) de telefoon opnemen, afdrogen, samen met groepsleiding de vuilniszak buitenzetten, spulletjes mee naar buiten dragen, de washandjes pakken, tandenborstels uitdelen, stoep vegen, etc.*

In verticale groepen zie je regelmatig dat de oudere kinderen zich over de jongsten ontfermen, hen helpen, dingen uitleggen. De grotere kinderen fungeren vaak als voorbeeld voor de jongere kinderen. De kinderen ontwikkelen zich, hun positie verandert. In een verticale groep groeien de meeste kinderen op van één van de jongste naar uiteindelijk de oudste van de groep. Op horizontale groepen delen kinderen meer in hun ontwikkeling, en kan vaker dmv spel en interactie op deze gezamenlijke ontwikkeling gestuurd worden.

Als een kind nieuw in de groep komt, proberen we het wenproces zorgvuldig te bewaken. De kinderen kennen elkaar al goed, de bestaande groep kinderen is hecht. Het kan voor een nieuw kind moeilijk zijn om een plaatsje te veroveren in de groep. Groepsleiding zorgt ervoor dat er vertrouwen komt tussen de 'zittende' kinderen, het nieuwe kind en de leidster. Als het nodig is ondersteunen we het bij maken van contact met andere kinderen. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor kinderen die eens een extra dagdeel komen op een dag waarop ze nooit eerder zijn geweest en de groepssamenstelling dus anders is dan ze gewend zijn. We zorgen ervoor dat het kind zich welkom voelt binnen de groep. *We maken de 'zittende' kinderen bewust van de komst van het nieuwe kind, een nieuw speelkameraadje. We stellen het kind voor en noemen ook de namen van de andere kinderen. We vertellen hoe we zelf heten. We laten het nieuwe kind alles zien; het speelgoed, de slaapkamer, wctjes enzovoort. We zijn extra alert op het nieuwe kind, geven het een extra knuffel, aai over de bol, een plaatsje op schoot.*

Kinderen spelen ook wel eens buiten hun eigen stamgroep. Bijvoorbeeld in het geval van een gezamenlijke activiteit zoals sinterklaas- of carnavalsviering. De emotionele veiligheid van de kinderen wordt gewaarborgd doordat de activiteit mede wordt begeleid door de vaste Pedagogisch medewerkster van de stamgroep. Ook op ons buitenterrein spelen de kinderen van verschillende stamgroepen regelmatig samen. Na afloop van de activiteit keren de kinderen weer terug op hun eigen stamgroep. Deelname aan deze activiteiten is altijd op vrijwillige basis. De Pedagogisch medewerkers houden te allen tijde in de gaten of de kinderen het naar hun zin hebben en als uit gedrag blijkt dat dit niet zo is, dan wordt het kind bijv. getroost, op zijn gemak gesteld of mag het ook altijd weer terug naar de eigen stamgroep. Gezamenlijke activiteiten zoals uitstapjes of buitenspelen starten altijd goed voorbereid en vanaf de eigen stamgroep.

De kinderen kunnen tijdelijk (max. 4 maanden) gebruik maken van twee stamgroepen. Dit kan bij dringende extra plaatsingsverzoeken waarbij de eerste stamgroep vol zit, of bijv. bij een dringende ruildag. Het kan ook voorkomen dat bij de start van opvang (nog) niet op alle gewenste dagdelenplaats is binnen 1 stamgroep. Dit gebeurt in overleg met de ouders en gedurende een maximale periode van 4 maanden. Bij dagen met een lage bezetting (bijv. tijdens vakanties) worden stamgroepen samengevoegd.

We vinden het belangrijk contact tussen kinderen en samenspel te bevorderen

Kinderen spelen veel met elkaar. Samen spelen betekent samen praten, naar elkaar

luisteren, overleggen, taken verdelen, samen plezier hebben, op elkaar wachten, delen, etc. Als kinderen langere tijd bij elkaar in de stamgroep of het kindercentrum zitten en een band kunnen opbouwen, vindt er meer en beter samenspel plaats: rollenspel duurt bijvoorbeeld langer en wordt meer uitgesponnen naarmate kinderen elkaar langer kennen. Ook een stimulerende houding en stimulerend gedrag van groepsleiding is belangrijk om de duur en kwaliteit van het samenspel te bevorderen. Hieronder beschrijven we hoe we dit doen.

Baby's en peuters spelen nog niet samen met een vooropgezet plan. De kinderen krijgen plannen en associaties tijdens het spel. Het gelijktijdig met iets spelen, kan leiden tot elkaar nadoen, tot samen spelen. Zelfs baby's kunnen al zichtbaar plezier hebben als ze bij elkaar zijn. Ze maken contact door naast elkaar te spelen, naar elkaar te kijken, speelgoed af te pakken, elkaar aan te raken. Baby's waarvan we merken dat ze het samen goed kunnen vinden, zetten we bij elkaar, bijvoorbeeld in de box of op een kleed. Dreumesen en peuters maken meer stapsgewijs contact: ze kijken eerst goed naar wat andere kinderen aan het doen zijn, drentelen om de spelende kinderen heen, gaan hetzelfde doen als de spelende kinderen of verstoren het spel van de anderen (maar dit roept bijna altijd negatieve reacties op), bieden de andere kinderen iets aan, stellen een ander spel voor, zeggen dat je hun vriend bent, etc. Groepsleiding ondersteunt kinderen bij het maken van contact.

Dit kan onder andere door het in de buurt blijven, het letterlijk voordoen, tips geven, verwoorden wat er gebeurt, met het kind een spel beginnen en andere kinderen uitnodigen mee te spelen, etc.

Rollenspel en fantasiespel zijn favoriete bezigheden van peuters. Op het kinderdagverblijf geven we hiervoor veel ruimte.

Vaak ontstaat samenspel 'vanzelf'. Loopt dit goed, dan houdt groepsleiding zich vooral op de achtergrond. Zij beperkt zich in eerste instantie tot het in de gaten houden wat er gebeurt en eventueel benoemen wat ze ziet. Door een suggestie te geven of mee te spelen, kan ze het spel op gang brengen, uitlokken, een nieuwe impuls geven of uitbreiden.

Voorbeeld: Kinderen spelen vaders en moeders. Groepsleidster belt aan: 'vader en moeder' krijgen bezoek!

Soms nodigen kinderen groepsleiding uit om mee te spelen of om in het spel te helpen (bijvoorbeeld bij het aankleden van een pop). Uiteraard springen we hierop in. We stimuleren kinderen om in kleine groepjes te spelen. Dit leidt tot meer uitwisseling en minder conflicten dan samenspel in een grote groep. In kleine groepjes samenspelen stimuleert ook de verbale communicatie: kinderen reageren op elkaar, praten met elkaar, leren elkaar om de beurt iets te vertellen. We stimuleren kinderen mee te doen aan gezamenlijke activiteiten, zoals balspelletjes, dansen op muziek, zingen, kringspelletjes, bewegingsspelletjes, knutselen, gezelschapsspelletjes, buitenspelen, samen werken aan een groot bouwwerk, een hut bouwen, een toren bouwen etc. Deze activiteiten worden gedaan in een wisselende groepssamenstelling, in een grote groep of in kleine groepjes, met kinderen uit de stamgroep, al dan niet aangevuld met kinderen van andere groepen, of met kinderen uit het kindercentrum, bijvoorbeeld van een bepaalde leeftijd. Groepsleiding kan het onderlinge contact sturen door bewuste combinaties van kinderen te maken. Vanaf dat de kinderen heel klein zijn, leren we ze hoe ze met elkaar moeten omgaan. We leren kinderen materialen te delen, samen te werken en ruzies op te lossen.

Telkens weer leggen we uit: "Om de beurt.", "Beetje zachtjes doen, Pim en Jan slapen.", "Marloes wil ook meedoen" of "Wil jij Anne even helpen?"

Samenspelen buiten de stamgroep

De stamgroep biedt veiligheid en houvast. Maar misschien zitten er in een andere stamgroep wel veel meer leeftijdsgenootjes, een vriendje dat je erg aardig vindt of je kleine zusje dat je even wilt knuffelen. Of misschien staat er in de basisruimte van een

andere stamgroep wel een grote garage met veel mooie autootjes, een heel uitgebreide poppenhuis, een kist vol verkleedkleden, een ballenbad!

Doordat we 'kindercentrumgericht werken' bieden we een kind de kans contact te maken met kinderen van andere stamgroepen. Kinderen mogen als zij dit willen op een andere groep spelen of een vriendje van een andere groep vragen bij hen op de groep te komen spelen. Ook worden regelmatig activiteiten georganiseerd voor kinderen uit verschillende groepen. Hierdoor worden keuzemogelijkheden en uitdaging voor de kinderen vergroot.

We vinden het belangrijk vriendschap tussen kinderen te stimuleren en steunen

Tussen hun eerste en derde levensjaar beginnen kinderen echte vriendschappen aan te knopen. Sommige kinderen vinden ze aardig, andere niet. Vriendschappen zijn waardevol, ook voor kinderen. Goed verlopende contacten tussen kinderen versterken het vertrouwen in zichzelf en in elkaar. Vriendjes en vriendinnetjes hebben samen veel plezier, leren elkaar aanvoelen, kunnen op elkaar bouwen, vinden steun bij elkaar. Op ons kindercentrum herkennen we vriendschap aan het feit dat kinderen elkaars gezelschap zoeken, ook als ze niet in de zelfde basisgroep zitten, en het vriendje missen als hij er niet is.

Uit samenspel ontstaan vriendschappen. We stimuleren dit. We laten kinderen ontdekken wie ze leuk vinden en geven hen de kans om ook samen iets te doen. We benoemen wat we zien: "Jij vindt Saskia wel leuk he? Willen jullie naast elkaar zitten?" Als een kind bv. bij een vriendje in een andere stamgroep wil spelen, is dit vaak geen probleem. We vertellen ouders over de vriendschap – dat de kinderen veel en regelmatig met elkaar spelen, hoe ze met elkaar omgaan – zodat kinderen ook misschien thuis eens met elkaar kunnen spelen.

Soms zijn vriendjes zo sterk op elkaar georiënteerd dat het hinderlijk wordt voor andere kinderen. Ook komt het voor dat vriendschap ongelijkwaardig is. Dan kan het nodig zijn het kind te stimuleren eens met anderen te spelen.

We vinden het belangrijk dat kinderen leren conflicten zelf op te lossen

Soms botst het tussen kinderen, dat hoort bij contact maken. Conflicten zijn leermomenten en vaak komen kinderen er zelf wel uit. We vinden het belangrijk dat

kinderen proberen zelf een oplossing te vinden voor hun conflict. Op deze manier leren kinderen het meest en bevorderen we het zelfvertrouwen en zelfstandigheid (ik kan voor mezelf opkomen, ik kan het zelf oplossen).

Als zich een conflict voordoet, kijken we eerst hoe het conflict verloopt. We proberen niet te snel in te grijpen. Als de kinderen er zelf niet uitkomen, ondersteunen we bij het oplossen van ruzies. Hoe deze ondersteuning eruit ziet, hangt af van de situatie en de leeftijd van de kinderen. Indien nodig verwoorden we wat beide partijen willen.

Bv. "Wat is er aan de hand? (---). "Jij wilt met die auto spelen? (....). En jij ook? (....).Tja, jullie willen dus allebei met die auto spelen. Dat kan niet. Hoe moet dat nu?"

We besteden aandacht aan emoties, oorzaak, gevolg:

"Heb jij de pop afgepakt waar Petra mee aan het spelen was?(...) Jij wilde er ook mee spelen? (....) Maar afpakken vindt Petra helemaal niet leuk. Kijk maar, ze huilt, ze is verdrietig!" Of: "Tjonge, wat ben jij boos!"

Ook in deze gevallen praten we met de kinderen op hun ooghoogte. Sommige kinderen vinden het oogcontact in deze situaties bedreigend. Deze kinderen zitten of staan met de rug naar de Pedagogisch medewerker, vaak houdt de Pedagogisch medewerker het kind vast. Sommige kinderen durven op deze manier beter over hun gedrag na te denken. Na een conflict creëren we voor beide partijen een geborgen moment. Dit maakt duidelijk dat we de kinderen accepteren, los van zijn of haar gedrag. We grijpen wel in bij conflicten waarbij kinderen elkaar pijn doen, als de situatie erg ongelijkwaardig is (een groot kind dat ruzie maakt met een jong kind of een kind dat telkens een ander kind pest), als een jong kind voortdurend het spel van oudere kinderen verstoort of als de ervaring leert dat conflicten tussen deze twee kinderen gewoonlijk escaleren.

"Zie je dat, Paul huilt, hij heeft pijn. Zijn arm doet pijn, omdat hij is geknepen."

We houden goed in de gaten dat een kind confrontaties niet keer op keer uit de weg gaat. Een kind dat minder weerbaar is, stimuleren we voor zichzelf op te komen.

We gaan samen naar het andere kind toe en helpen het zijn eigen standpunt te verwoorden: *"Jij was hier mee aan het spelen hè? Zeg maar dat je het graag terug wilt hebben". Na verloop van tijd zal groepsleiding het kind meer op afstand aansporen voor zichzelf op te komen.*

Als bepaalde situaties telkens tot een conflict leiden (bijvoorbeeld ruzie om een stuk speelgoed), veranderen we de situatie (leggen het speelgoed weg). Als er binnen een groep steeds conflicten ontstaan, kan het een oplossing zijn om de samenstelling van de groep tijdelijk te veranderen. Sommige kinderen stimuleren we dan bewust om in een andere groep te gaan spelen. Een andere oplossing is de grote groep uit elkaar halen en het aanbieden van activiteiten in kleine groepjes.

We vinden het belangrijk dat de omgeving onderlinge contacten bevordert

Met behulp van de manier waarop we de omgeving inrichten en de materialen die we

aanbieden, proberen we het contact tussen de kinderen en het samenspel te bevorderen. De beschreven principes gelden zowel voor de binnen- als buitenruimte. In onze inrichting creëren we voor kinderen overzichtelijke en duidelijk afgebakende speelplekken waar een aantal kinderen samen kunnen spelen. Zo vind je binnen de meeste groepen bijvoorbeeld een poppenhoek, keukentje, bouwhoek, etc. Ook vind je in al onze groepsruimtes een afgeschermd hoekje of huisje waar de kinderen ongestoord hun gang kunnen gaan. Soms volstaat een matras onder bureau of een kast die dwars op de muur staat waarachter gespeeld kan worden. Ook de ruimten onder de boxen of speciale speelhuisjes zijn favoriete speelplekken van kinderen. Deze plekken stimuleren het fantasiespel en samenspel. Om te voorkomen dat kinderen elkaar onnodig in hun spel storen, letten we er op dat we hoeken die uitlokken tot rustige activiteiten niet situeren naast een hoek waar veel drukke activiteiten plaatsvinden. Voor de baby's zijn er plaatsen waar ze rustig en veilig kunnen spelen en contact kunnen maken met leeftijdgenootjes. In alle groepsruimtes waar baby's worden opgevangen gebruiken we een hoge, dubbele box. Als er in een verticale groep meerdere baby's worden opgevangen, creëren we voor hen indien mogelijk een rustig, afgeschermd babyhoekje. Elke stamgroep heeft een plaats (vaak een mat) waar een aantal kinderen samen op de grond kan spelen, bijvoorbeeld met de treinen, duplo, auto's, bewegingsspel etc. Buiten is de zandbak een populaire speelplek, waar veel onderling contact ontstaat. Het zandbakmateriaal wordt met elkaar gedeeld, er wordt samengewerkt (het ene kind schept het pannetje van de ander vol zand) en kinderen leren elkaars ruimte respecteren. We proberen voor de kinderen een overzichtelijke situatie te creëren, ook wat betreft het aanbieden van materiaal. We streven ernaar niet teveel materiaal tegelijk te bieden. We geven de kinderen liever een overzichtelijk kleine hoeveelheid duplo, dan dat we een hele ton duplo omkiepen. Door iets te veranderen in het materiaal dat we aanbieden, lokken we uit tot nieuw (samen)spel en kunnen we een situatie (ruzie of druk gedrag) proberen bij te sturen. We gebruiken veel materialen die uitlokken tot samenspel, zoals gezelschapspellen, poppen, verkleedkleden, bouw materiaal, houten trein, winkeltje, poppenhuis, auto's, constructiemateriaal, stoelen ('een trein'), schepjes en emmertjes voor in de zandbak. Van sommige materialen hebben we bewust meerdere exemplaren in huis, Hierdoor geven we kinderen de kans elkaar na te doen, contact te maken en samen te spelen.

4. Overdragen van waarden en normen

Wat zijn waarden en normen?

Een morele waarde is een na te streven 'kwaliteit' die we van belang vinden voor een goede en gelukkige samenleving. Bijvoorbeeld eerlijkheid, behulpzaamheid of betrouwbaarheid. Normen zijn gedragsregels die waarden zichtbaar maken. Door je aan normen te houden, laat je waarden zien. Zonder onderliggende waarden hebben normen in feite geen betekenis.

Daarnaast zijn er omgangsvormen die (een groot deel van) de 'gemeenschap' belangrijk vindt, zoals groeten bij binnenkomst en niet met je handen eten.

We vinden het belangrijk dat een kind zich waarden, normen en gebruikelijke omgangsvormen eigen maakt, zodat het onderdeel is van de gemeenschap waarin het leeft

Het je eigen maken van waarden en normen, de morele ontwikkeling, is onlosmakelijk verbonden met de rest van de ontwikkeling van kinderen. Dit betekent dat dit onderdeel van het pedagogisch beleid niet los kan worden gezien van de andere onderdelen. In plaats van hier opnieuw diep op in te gaan, wordt hieronder regelmatig naar de andere onderdelen / hoofdstukken verwezen.

De morele ontwikkeling begint met het aangaan van een band met opvoeders, zoals groepsleiding of gastouders, en met andere kinderen. Het gevoel van gezamenlijkheid, het zich prettig voelen in relaties met anderen is de eerste aanzet. Het goed hebben met elkaar in de vorm van rituelen, troosten en aanvoelen, is de basis van waarden en normen. Want als je niet geïnteresseerd bent in de ander en je daarmee verbonden voelt, is deze basis er niet.

In het hoofdstuk over sociale competentie staat beschreven op welke wijze we het 'wij-gevoel' en het vermogen om je in een ander te verplaatsen stimuleren. In het hoofdstuk over het bieden van veiligheid staat op welke manier we een band met de kinderen opbouwen.

Een andere belangrijke voorwaarde voor de morele ontwikkeling is het leren dat je iets teweeg kan brengen bij een ander. Dit betekent dat je je daarna ook verantwoordelijk kunt voelen voor wat je doet. Dit gevoel ligt dicht bij het begrip 'zelfvertrouwen'. In de hoofdstukken over het bieden van veiligheid en over het stimuleren van persoonlijke competentie beschrijven we hoe we dit bevorderen.

Voor het overdragen van waarden en normen is het belangrijk dat we zelf het goede voorbeeld geven. Dit geldt voor zowel gedragsregels ('je mag iemand niet uitschelden') als voor omgangsvormen (bv. afscheid nemen als je weggaat).

We hanteren gedragsregels zo consequent mogelijk (zie ook hoofdstuk over het bieden van veiligheid, bieden van structuur).

We vinden het belangrijk dat een kind leert om respect te hebben voor zichzelf

Voor het omgaan met respect voor zichzelf bestaan geen gedragsregels. We vinden het belangrijk dat een kind leert eigen behoeftes en emoties te herkennen en verwoorden, eigen keuzes te maken, zelfvertrouwen ontwikkelt en op een goede manier voor zichzelf leert op te komen (zie hoofdstukken bieden van veiligheid, sociale en persoonlijke competentie).

We vinden het belangrijk dat een kind leert om respect te hebben voor anderen

Voorbeelden van gedragsregels die hierop betrekking hebben:

- *'Wat je niet wilt dat jou overkomt, moet je ook niet bij een ander doen'
- *Luister naar elkaar, je mag bijvoorbeeld om de beurt iets vertellen (geldt nog niet voor de jongsten). Heb respect voor elkaars mening.
- *Je mag boos worden en voor jezelf opkomen, maar geen lichamelijk of verbaal geweld gebruiken.
- *Niet pesten.
- *Je gaat met respect met elkaars spullen om.
- *Help een ander als deze hulp nodig heeft.
- *Heb een open houding naar anderen. Mensen verschillen van elkaar. Deze diversiteit is vanzelfsprekend en niet 'gek', 'beter' of 'knapper'.

Kinderen ontdekken op het kindercentrum dat dingen anders gaan dan ze thuis gewend zijn. Dat er tussen gewoonten, uiterlijk, al dan niet een handicap, kleding, taal van mensen, verschillen bestaan. We bespreken deze diversiteit met kinderen. Er ontstaan regelmatig gesprekjes over. Ook in de aankleding van de ruimte en de materialen die we gebruiken proberen we deze diversiteit vanzelfsprekend te laten zijn.

We vinden het belangrijk dat een kind respect leert te hebben voor de omgeving

Voorbeelden van regels die hierover gaan:

- *Zorgvuldig omgaan met materialen.
- *Geen materialen expres kapot maken.
- *Eerst (al dan niet samen) opruimen, dan nieuw materiaal pakken.
- *Respect voor de natuur: niet zinloos en met opzet kleine diertjes of planten kapot maken.

We vinden het belangrijk dat een kind de gebruikelijke omgangsregels leert

Voorbeelden van omgangsregels:

- *De omgangsregels die worden aangeleerd verschillen soms. Bij KLEIN kindercentra wordt in ieder geval aandacht besteed aan het aanleren van tafelmanieren: aan tafel zitten tijdens eten en drinken, wachten tot iedereen klaar is met eten, niet spelen of gooien met eten, niet proppen, niet je mes aflikken.
- deel

5. Gezondheid en veiligheid van kinderen

KLEIN kindercentra heeft een groot aantal werkinstructies op het gebied van gezondheid, veiligheid en verzorging van kinderen. Deze zijn verzameld in de verschillende protocollen. De instructies hebben onder andere betrekking op voeding, voedselhygiëne, hygiëne en gezondheid (hiervoor hebben we vanaf 2018 een veiligheids- en gezondheidsbeleid waarin staat beschreven hoe we met grote en kleine risico's omgaan binnen KEIN kindercentra), omgaan met zieke kinderen, het toedienen van medicijnen, richtlijnen met betrekking tot uitstapjes, opzet en oefening van het calamiteitenplan. Jaarlijks voeren we in de delen de Quickscan van de risico-inventarisatie veiligheid en gezondheid uit. Als dit nodig is, leidt dit tot actie. De ouders worden hierover geïnformeerd.

6. Kindvolgsysteem

De groepsleiding houdt iedere dag zorgvuldig in de gaten hoe het met de kinderen gaat. Als het nodig is, passen ze daar hun manier van omgang met een kind of een groep kinderen op aan. Maar elk kind apart wordt ook systematisch gevolgd. Dit gebeurt door één pedagogisch medewerker, de mentor. De mentor wordt bekend gemaakt tijdens het intakegesprek met de ouders. De mentor let op hoe het kind in zijn of haar vel zit en hoe de ontwikkeling verloopt. Dit gebeurt met behulp van standaard (observatie)lijsten. Deze worden besproken met collega's van de groep. De ouders bieden we een oudergesprek hierover aan. Dit gebeurt eens per jaar, in de maand van de verjaardag van het kind. Dit systeem noemen we het kindvolgsysteem.

De ontwikkeling van een kind gaat niet altijd vanzelf. Soms zijn er vragen, twijfels en onzekerheden over de opvoeding of de ontwikkeling van een kind. KLEIN kindercentra vervult hierbij een signalerende en/of ondersteunende rol.

Signaleren wil zeggen dat pedagogisch medewerkers tekenen of signalen opmerken, die mogelijk te maken hebben met afwijkend gedrag of met een afwijking van de normale ontwikkeling. Door hun opleiding en ervaring in het werken met kinderen in een bepaalde leeftijdsgroep, zijn pedagogisch medewerkers in staat kinderen op te merken die zich anders gedragen of ontwikkelen dan hun leeftijdsgenootjes. Wanneer bijvoorbeeld een ontwikkelingsstoornis vroegtijdig wordt gesignaleerd, kan in sommige gevallen voorkomen worden dat er zich verdere problemen ontwikkelen. Ook kan er op tijd bekeken worden aan welke (extra) zorg het kind behoefte heeft.

Signalering behoort tot het werkterrein van de kinderopvang, echter het stellen van een diagnose overschrijdt deze grens.

Signaleren Signaleren betekent dat je opmerkzaam bent op iets dat opvalt bij kinderen. Je vraagt je af of het iets is om je zorgen over te maken. Het is belangrijk dat pedagogisch medewerkers niet te lang blijven rondlopen met vragen en twijfels, maar er werk van maken. Als problemen tijdig herkend worden, dan kan het vaak voorkomen worden dat ze verergeren. Door in een vroeg stadium signalen te herkennen als een stoornis of risico voor de ontwikkeling, kunnen pedagogisch medewerkers een bijdrage leveren aan vroegtijdige onderkenning. Om je te helpen bij het herkennen van kinderen met opvallend gedrag is een schema opgenomen waarin je kunt opzoeken welke stappen je kunt nemen als je opvallend gedrag signaleert. Als er gegronde redenen zijn om te vermoeden dat er sprake is van kindermishandeling en/of verwaarlozing treedt

onmiddellijk de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (seksueel misbruik en pesten) in werking. Een pedagogisch medewerker dient haar zorgen en twijfels zo snel mogelijk te delen met haar leidinggevende.

Verhelderen Om te besluiten of er iets gedaan moet worden, is het belangrijk om eerst meer duidelijkheid te krijgen over het signaal. Hier gebruiken we het observatieformulier voor dat door de mentor wordt ingevuld. Ook is het noodzakelijk te overleggen met de leidinggevende en de rest van de teamleden. Er moet een afweging gemaakt worden of het probleem werkelijk zorgwekkend is en welke stappen er te nemen zijn (zie stappenplan). Er is vanaf dan sprake van dossiervorming. Dit dossier wordt opgeborgen in een afgesloten kast op de locatie.

Stappenplan wat we hanteren bij afwijken in de ontwikkeling of gedrag:

Signaleren

De PM-er bespreekt 'problemen' met collega's. Dit kan het volgende groepsoverleg wat elke maand wordt gehouden. (Hierbij wordt wel afgevraagd of dit kan wachten tot dit overleg).

Verhelderen

De PM-er overlegt met de leidinggevende of er een gesprek met ouders komt om de zorgen kenbaar te maken. Dit is maximaal 2 weken na het groepsoverleg of na het delen/uiten van de zorg.

Gesprek met ouders

De mentor van het betreffende kind met de leidinggevende benoemt wat er is gesignaleerd. Ouders wordt gevraagd of ze dit herkennen en wat hun bevindingen zijn. De zorgen worden uitgesproken en er wordt een nieuwe afspraak met ouders gemaakt over het vervolg. Dit gebeurt maximaal 2 weken na het groepsoverleg.

Observeren

De mentor doet een observatie a.h.v. onze eigen formulier. De PM-ers van de groep van het betreffende kind houden op papier opvallende gedrag bij en beschrijven de contactmomenten erover met ouders. Dit wordt gedaan in de tussenliggende weken tussen het eerste en tweede gesprek met ouders.

Vervolggesprek met ouders

De mentor en leidinggevende gaan de observatie samen met de ouders en er wordt naar de volgende stap gekeken, wat de mogelijkheden zijn. Dit gebeurt maximaal 2 tot 3 weken na het eerste gesprek.

Vervolg

Na het tweede gesprek gaan mentor en leidinggevende afspraken maken met de ouders over gezamenlijke omgang t.a.v. het opvallende gedrag. Indien nodig wordt er extra hulp gekocht (bijv. bij centrum voor jeugd en gezin). Dit initiatief ligt bij ouders, de PM-er biedt ondersteuning. Er wordt besproken hoe er contact wordt gehouden.

Ouders willen geen hulp

Mentor en leidinggevende blijven in gesprek met ouders. Er wordt afgevraagd of het noodzakelijk is dat er hulp wordt ingeschakeld. Bij direct gevaar wordt altijd ingegrepen. Er wordt een nieuw gesprek met ouders gepland en we blijven ze informeren.

Evaluatie

Mentor en leidinggevende evalueren met het groepsteam (en waar van nut met het hele team) en daarna met ouders, dit is maximaal 3 maanden na het starten van het plan van aanpak.

Afsluiting

Mentor en leidinggevende sluiten het dossier of verwijzen door naar andere instanties, afhankelijk van de situatie welke tijdsplanning hieraan hangt.

Het kind en ouders kunnen doorverwezen worden naar bijvoorbeeld; - Consultatiebureau - Opvoedconsulent - Kinderarts - Fysiotherapeut – Logopediste.

Wij werken met de (VVE-) methode Uk & Puk. Uk & Puk is een gecertificeerd programma voor de voorschool, ofwel peuterspeelzaal en kinderdagverblijf, voor alle groepen van ons kinderdagverblijf aan bod komen.

Het is de taak van pedagogisch medewerkers om leer- en ontwikkelingsmogelijkheden aan te bieden en de kinderen ruimte te bieden om zich op hun eigen manier en in hun eigen tempo te ontwikkelen. Dit gebeurt op onze kinderopvang spelenderwijs in de vorm van verschillende activiteiten.

Door middel van het werken met Uk & Puk komen de ontwikkelingsgebieden spraak- en taalontwikkeling, sociaal-emotionele ontwikkeling, zintuiglijke ontwikkeling, en ontluikende rekenprikkel geïntegreerd aan bod. Uk & Puk werkt met thema's die aansluiten bij de belevingswereld van het jonge kind. Het uitgangspunt is dat kinderen leren door te spelen!

We maken gebruik van een overdrachtsformulier van het kinderdagverblijf naar onze (of een andere) bso, maar ook van een overdrachtsformulier van ons kindercentrum naar de school waar het betreffende kind naartoe gaat. We vragen hiervoor toestemming aan de ouders d.m.v. een handtekening, om relevante informatie over het kind over te dragen aan school. In bijna alle gevallen wordt er ook een "warme" overdracht gedaan; dan gaat de pedagogisch medewerker naar de school toe om persoonlijk het overdrachtsformulier te bespreken met de leerkracht.

7. Begeleiding PM-er in opleiding en stagiaires

Begeleiding en beoordeling van stagiaires

We willen we graag een rol te spelen in het opleiden van toekomstige medewerkers. Daarom bieden wij studenten die een beroeps gerelateerde opleiding volgen graag een stageplek. Enerzijds dragen we hierdoor bij aan profilering en professionalisering van het beroep en anderzijds vergroten we hiermee de kwaliteit binnen onze kinderopvang. Wij nemen alleen stagiaires aan die voor langere tijd komen stage lopen. Dit om te voorkomen dat er te veel wisselende gezichten op de groep zijn en zo de emotionele veiligheid van de kinderen te waarborgen.

Begeleiding en beoordeling van stagiaires draagt in overleg met de school zorg voor de begeleiding van de stage, zodanig dat de beoogde doelen in principe behaald kunnen worden. In haar beleid streeft KLEIN kindercentra naar nauwe samenwerking tussen collega's en stimuleren wij veel onderlinge betrokkenheid. Medewerkers en stagiaires worden als gelijken beschouwd en mogen ten alle tijden het kantoor van de directie binnen wandelen. Door dit korte lijntje blijkt in de praktijk dat werkzaamheden en opleidingszaken bijna dagelijks worden geëvalueerd.

Stagiaires werken altijd boventallig en onder begeleiding van een vaste, gediplomeerde medewerkster. Enkel bij ziekte en in vakanties kunnen stagiaires incidenteel op grond

van het artikel in de cao Kinderopvang voltallig worden ingezet naast een vaste leidster. Dit betreft enkel stagiaires die al langere tijd bij ons stage lopen en voldoende competenties hebben verworven om de gevraagde taken uit te voeren.

Op de werkplek wordt de stagiaire begeleid door een vaste medewerker die bij voorkeur 3 dagen op de groep staat. Deze werkbegeleider heeft bij voorkeur meerdere jaren werkervaring, is voldoende kundig in het begeleiden van stagiaires en is goed op de hoogte van het werkveld en opleidingstraject. De begeleiding richt zich op directe aanwijzingen en evaluatie van de beroepshouding en uitvoerende werkzaamheden van de stagiaire. De werkbegeleider dient zoveel mogelijk met de stagiaire samen te werken. De werkbegeleider is verantwoordelijk voor de begeleiding op de werkvloer als medewerker/ collega. De werkbegeleider wordt begeleid door de directie.

De werkbegeleider houdt zich bezig met o.a. de volgende taken:

- Instrueert en begeleidt de leerling bij de vorming van een visie op/over opvoeding en ontwikkeling;
- Voert met regelmaat een voortgangsgesprek;
- Weet wat er van een leerling verwacht wordt, als deze een opdracht uitvoert, zodat er gericht geobserveerd en beoordeeld kan worden;
- Observeert het handelen van de stagiaire en geeft opbouwende feedback;
- Bewerkstelligt een zo optimaal mogelijke koppeling tussen theorie en praktijk;
- Evalueert de stand van zaken tussentijds met de directie;

Ook het team waar de stagiaire werkt heeft een taak bij de begeleiding:

Deze biedt ondersteuning van de werkbegeleider, meekijken, meeluisteren, ondersteunen bij het leerproces en terugkoppeling naar werkbegeleider.

Evaluatiegesprekken tussen stagiair en begeleiders zijn erg belangrijk en vinden daarom regelmatig plaats. Dit komt de boordeling alleen maar ten goede en voorkomt misverstanden. Omdat er op deze manier op tijd aan de bel getrokken kan worden als er iets mis dreigt te gaan. Als de stagiair vindt dat het werk niet bevalt of als hij vindt dat hij er niets of niet genoeg van leert, kan dit snel gemeld worden. Er kan dan op tijd een oplossing bedacht worden. Iedere stageperiode wordt afgesloten met een gesprek waarbij de stagiair, werkbegeleider (en/of directie) aanwezig zijn. Hierbij wordt gekeken hoe de afgelopen periode is verlopen en of er voldoende competenties zijn behaald voor de volgende periode. Vanuit KLEIN kindercentra vindt de definitieve beoordeling plaats door de werkbegeleider, eventueel in overleg met de directie. Voor de beoordeling gelden de criteria vanuit de school. De stagedocent van de onderwijsinstelling begeleidt de leerling op school en sluit in veel gevallen ook aan bij (eind)evaluatie bij KLEIN kindercentra. Vaak is het de stagebeleider, maar soms daarnaast de directie, die rechtstreeks contact heeft met de stagedocent van het opleidingsinstituut. De voortgang van het leerproces en de boordeling ervan verloopt onder verantwoording van het opleidingsinstituut, hoewel uiteraard in samenspraak met de werkbegeleider en/of de directie. De praktijk leert dat de stagedocent minimaal één keer per stageperiode bij KLEIN kindercentra informeert over de voortgang van de stage. Meestal gebeurt dit in de vorm van een praktijkbezoek en gesprek met de werkbegeleider of directie. Problemen rond de stage worden in eerste instantie intern besproken. Eventueel wordt de stagedocent ingeschakeld.

8. BKR '3-uursregeling'

Tijdens de inloop 's ochtends voor 9.30 uur, tijdens de middagpauze tussen 12.30 en 15.00 uur en bij het ophalen na 16.30 uur mag er volgens de wet IKK minder personeel op de groep staan dan voorgeschreven is volgens de beroepskracht/ kindratio.

KLEIN kindercentra maakt de bewuste keuze zo min mogelijk af te wijken van het BKR. KLEIN kindercentra wijkt alleen maar af van de BKR tijdens de inloop tussen 7.30 en 8.00 of op de dagen met 3 PMers (dinsdag en donderdag bij de verticale groepen en de babygroep) tussen 7.30 en 8.30 uur. Er begint 1 medewerker om 7.30, de volgende om 8.00 en bij 3 begint de laatste medewerker van die groep om 8.30 uur.

*Bij de babygroep bleek dat er op dinsdag veel kinderen al tussen 7.30 en 8.00 uur gebracht werden; vanaf dat moment begon de tweede PMer al om 7.45 uur i.p.v. 8.00 uur.

Ouders zijn op de hoogte gebracht van deze uren tussen 7.30 en maximaal 8.30 uur waarop dagelijks afgeweken kan worden.

KLEIN kindercentra werkt zonder pauze's (de PMers pakken hun rustmomentje tijdens de slaaptijden van de kinderen binnen de groepsruimtes zelf), dus in de middag wordt niet afgeweken van de BKR. Ook werken we met pakketten met eindtijden, dus na 16.30 uur wordt er ook niet afgeweken in de BKR. Uit ons planningssysteem rolt precies hoeveel PMers er na 16.30 en na 17.30 nodig zijn, zo passen we het rooster en de werktijden van medewerkers aan op de effectieve kindbezetting op de groep.

Bijlagen 1

werkinstructie: Omgang lastige situaties en wennen

Dit stuk is geschreven ter extra ondersteuning in de omgang met situaties waarin je even niet weet hoe te handelen (bijv. bij een kind dat moeilijk went of wat meer huilt) en wat er komt kijken bij het wennen.

De meest basale criteria voor ouders om de kwaliteit van een kindercentrum te bepalen is;

*voelt het kind zich vertrouwd en is het een veilige omgeving? Is er herkenning?

*voel het kind zich welkom en op zijn gemak? Is er aandacht voor mij?

*Zijn de pedagogische medewerkers lief voor mijn kind?

Houdt er als pedagogisch medewerker rekening mee dat ouders hun dierbaarste bezit aan je toevertrouwen. Besef je dat eigen kinderen belangrijker zijn dan je eigen leven.

Zowel in de wet kinderopvang als in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind zijn de rechten van kinderen op lichamelijke en emotionele veiligheid en op respect voor hun integriteit vastgelegd.

Een kind dat zich veilig voelt, voelt zich goed en heeft de energie om te leren en zich te ontwikkelen. Daarom behoort zorg voor de fysieke en emotionele veiligheid tot de basisvoorwaarden voor een gezond en kwalitatief goed kinderdagverblijf.

Onderzoek vanuit de hechtingstheorie toont aan dat jonge kinderen zich gaan hechten aan hun pedagogisch medewerkers. Ze gebruiken hen als veilige basis om de omgeving te verkennen en zoeken bij hen bescherming en troost. Een warme, vertrouwde relatie tussen pedagogisch medewerker en kind wil zeggen dat het kind weet dat er goed voor hem of haar gezorgd wordt en hij of zij wordt gerespecteerd. Deze band ontwikkelt zich in het tempo van het kind, voor elk kind anders en vraagt om eindeloos geduld en begrip.

Pedagogisch medewerkers moeten oog hebben voor de eigenheid van elk kind. Dat betekent dat er respect is voor de verschillende talenten, karakter, voorkeuren, culturele achtergronden, ontwikkelingsniveau en temperament.

Stel je bij elke handeling altijd voor hoe je met het kind zou omgaan als de ouder mee zou kijken!

Omgang met situaties waarin je even niet weet hoe te handelen

Elke kind is dus anders en vraagt een eigen benadering. En dat is niet altijd even makkelijk. Het hoort bij het opvoeden dat je als pedagogisch medewerker het kind soms niet begrijpt of soms even niet weet waar het kind op dat moment het meeste behoefte aan heeft. In zo'n geval is het heel belangrijk dat je;

- De emoties van het kind erkent en toestaat en opvangt.
- De situatie bespreekt met collega's. Misschien hebben collega's toegang tot het kind en kunnen ze tips geven.
- De situatie bespreekt met de ouders. Wellicht kunnen zij uitleg en advies geven op grond van ervaringen thuis. Dit kun je al doen in het intake gesprek. Vraag

ouders wat het kind leuk vind of fijn vind om te doen dit kan steun bieden tijdens het troosten. Natuurlijk is het aanbieden van een knuffel of speen fijn voor het kind, maar daarmee laat je het kind niet wennen. Ook als het kind stil is met een speen, moet hij begeleid worden in het spel, zodat hij straks ook zonder speen en knuffel kan spelen. Vraag ouders dus naar activiteiten die het kind leuk vindt. Vindt het kind kleuren, zingen, lezen, puzzelen of bouwen leuk, ga deze activiteit dan samen doen. Zet hem dus niet alleen achter een puzzel! Geef hem de kans een band met je op te bouwen. En neem daar de tijd voor.

- Pedagogisch optimisme is heel belangrijk! Ieder kind heeft een sleuteltje. De kunst is om de sleutel van contact te vinden. Met geduld, creativiteit wat geluk en goed contact met ouders en collega's kom je als pedagogisch medewerker ver!
- Respect hebben voor alle opvoeders, geen overleg over het kind met het kindje erbij!

Naast de bovengenoemde punten is het belangrijk dat je als pedagogisch medewerker een goede vertrouwde relatie opbouwt met het kind. Daarbij moet gelet worden op wat men verbaal maar ook non-verbaal uitstraalt. Hieronder benoem ik de pedagogische middelen die hulp kunnen bieden bij het **opbouwen van een vertrouwde relatie tussen pedagogisch medewerkers en kinderen**;

- Communiceer op ooghoogte van het kind. Ga dus op je hurken zitten!
- Kijk naar het kind terwijl je praat. Ben je niet aan het praten wissel je het maken van oogcontact af.
- Stel het kind op zijn gemak. Denk aan je houding, lichaamstaal en mimiek. Een goede sfeer is belangrijk, probeer te zoeken naar iets wat het kind leuk vind om te doen (of vraag dat aan ouders), maak dus spelenderwijs kennis en gebruik wat humor.
- Praat liefdevol; je stemgeluid kan troost bieden. Praat rustig, en glimlach.
- Blijf bij het kind, zet een kind dat huult, omdat het ouders mist, niet weg. Jij moet er zijn om hem te troosten, wegzetten zorgt voor angst en zorgt daardoor juist voor extra gemis en verlangen naar de ouders. Zet het kind naast je, en speel met het kind of blijf naast de handelingen die je uitvoert in contact met het kind. Zeg bijvoorbeeld alles wat je doet. („ik ga nu een boterham smeren, lekker met smeerworst, deze is voor Isa, zou ze hem lekker vinden?“) Benoem vaak de namen van andere kinderen zo leert het kind de anderen kennen.
- Zorg (bij kinderen die dit fijn vinden) voor veel korte momenten van aanraking, zoals een hand op de schouder, aai over de rug of over het hoofd, op schoot nemen of een arm om het kind heen.
- probeer te vinden waar het kind behoefte aan heeft en let daarbij op het (non-verbale) gedrag van het kind:
  - kinderen die alleen maar bij je willen blijven of bij je op schoot willen zitten, kun je stimuleren door samen in de bouwhoek, poppenhoek, zandbak te spelen. Hierdoor stimuleer je de natuurlijke neiging tot imiteren. Ga in de bouwhoek zitten en bouw een toren, laat het kind mee bouwen en nodig uit tot imiteren. (Leg uitdrukkelijk een blokje voor hem klaar, kijk naar het kind en wacht, doet hij nog niet mee, lach en zet een nieuw blokje op de toren en leg een nieuw blokje voor hem klaar, kijk, lach en wacht).
Betrek ook andere kinderen die mee willen doen bij de activiteit zodat het kind vriendjes kan maken. (benoem vaak de namen van de andere kinderen!).
Gaat het kind spelen, ga dan niet ineens de zandbak of hoek uit maar blijf altijd bij het kind in de buurt en vertel het kind waar je bent. Als je het kind leert dat het spelen leuk is en laat zien wat er allemaal te doen is, gaat hij op den duur uit zichzelf spelen.

- o kinderen die van je weg lopen, willen niet opgetild of aangeraakt worden. Zij willen liever vanaf een afstand zien wie de pedagogisch medewerker is. Ga daarom een eindje bij hem/haar vandaan zitten. Ga niet voor hem/haar zitten maar er naast. Praat over de dingen die je ziet als je in dezelfde richting kijkt als het kind. 'kijk ik zie een fiets, die staat daar op het speelplein, zie jij die fiets ook? Het kind zal zeker niet altijd meteen gaan antwoorden. Dat geeft niks, zorg voor een stille periode zodat het kind de kans krijgt om toch iets te zeggen. Zegt hij echt niks, ga door met iets anders wat je ziet. Er zullen misschien andere kinderen bij komen staan, die antwoord geven, ook dat is niet erg. Andere kinderen kunnen deelnemen aan deze "activiteit" zo lang je het wennende kindje er maar elke keer bij blijft betrekken. (Jinthe heeft de fiets ook gezien! Wat kunnen we allemaal met die fiets doen? Zullen we dat straks tijdens het buitenspelen gaan uitproberen?)
Natuurlijk is het lastig om dit de hele dag te blijven doen, er zijn ook andere kinderen op de groep en andere zaken die gedaan moeten worden. Je mag best tegen het kind zeggen dat je even fruit gaat snijden, gaat verschonen, een puzzel uit de kast gaat pakken. Maar zeg dat je straks weer terug komt. En doe dat ook.

Zeg wat je doet, en doe wat je zegt! Ben beschikbaar en betrouwbaar en positief!

Het is niet fijn als je het idee krijgt dat er heel veel zaken op de groep zijn die blijven liggen. Toch kan het even goed de tijd nemen voor het kind, je uiteindelijk heel veel tijd besparen! Vraag hulp als het troosten en wennen van het kind zoveel tijd kost dat het werk op de groep blijft liggen. Heb geduld want dat loont!

- Praat, leg uit en luister; toon interesse in hun persoonlijke situatie. Praat over broertjes zusjes, opa, oma, papa en mama. Vraag bij binnenkomst hoe het met het kind (noem het kind bij de naam) en de ouder gaat, hoe ze het vinden om op het dagverblijf te zijn. Ben enthousiast en hartelijk.
- Leer het kind wat er van hen verwacht wordt. Doe dit op een soepele manier! Verken de ruimte (waar is de wc, wat staat er in de kast?) Blijf steeds uitleg geven en verwoordt wat er gaat gebeuren.
- Zorg voor rust en geduld; rust en geduld zijn heel belangrijk! Haastigheid en onrust maakt jonge kinderen bang. Loop zo min mogelijk op en neer. Open en sluit niet telkens deuren. Kinderen vragen zich dan telkens weer af, wat er nu weer gaat gebeuren.
Zorg voor een goede planning. Wanneer iedereen weet wat er gaat gebeuren die dag is er minder onrust. (gebruik een goede prikkel activiteitenplanning. Ook dagritmekaarten kunnen rust bieden.)

Om ervoor te zorgen dat het kind zich goed voelt op de groep is het belangrijk dat het ook een **vertrouwde relatie opbouwt met andere kinderen** op de groep, vriendjes maakt.

Hieronder noem ik de pedagogische middelen die nodig zijn voor het opbouwen van een vertrouwde relatie tussen kinderen.

- Vaak benoemen van namen van andere kinderen; Dit kan tijdens het spelen, maar ook tijdens het uitdelen van de bekers. Kinderen die weten hoe hun groepsgenootjes heten kunnen makkelijker contact maken.
- Praat met de kinderen over thuis. Broertjes, zusjes, huisdieren. Laat nieuwe kinderen foto's meenemen om erover te vertellen. Samen praten, vertellen en luisteren schept een band.

- Praat over activiteiten en gebeurtenissen. Vertel wat er gaat gebeuren, wat staat er op de dagritme kaartjes, wat gaan we doen? Zoek naar kinderen die dezelfde interesses hebben als het nieuwe kindje.
- Gebruik terugkerende rituelen; zoals het liedje aan het begin van de maaltijd, het toveren van de koekjes, het maken van een kringetje. Door steeds dezelfde rituelen gaan kinderen zich steeds meer thuis voelen op de groep. Er ontstaat een wij-gevoel.
- Meespelen; het samenspel kun je stimuleren door het nieuwe kind te laten meespelen in een klein groepje. Geef kinderen een gezamenlijk doel, een kleine opdracht. Als pedagogisch medewerker help je bij de onderlinge communicatie. Leer de kinderen daarbij enkele eenvoudige regels voor het omgaan met elkaar, zoals; 'om de beurt', 'zeg maar tegen Rosa wat je wil', 'laat Lise maar met rus, ze wil alleen spelen', 'elkaar geen pijn doen'. Ze leggen uit en verwoorden de gevoelens en wensen van de kinderen.

Opbouwen van een vertrouwde relatie met ouders

Niet alleen voor het kind maar ook voor ouders kan het nemen van afscheid van hun kind een emotioneel moment zijn. Kinderen die huilen en soms zelfs schreeuwen om hun moeder of vader tijdens het afscheid nemen kan voor ouders zwaar zijn. Hieronder geef ik een paar pedagogische middelen om het afscheid voor ouders en kinderen makkelijker te laten verlopen.

- Laat ouders zich welkom voelen. Niet alleen voor het kind maar ook zeker voor de ouders is het belangrijk dat zij zich welkom en op hun gemak voelen. Stel ouders tot rust, ben hartelijk en geïnteresseerd. Ouders die ontspannen binnenkomen dragen die ontspannenheid over op het kind. Ze laten het kind voelen, dat het goed is. Pak terug op gedeelde informatie!
- Duidelijk afscheid nemen. Leg uit dat het belangrijk is voor het kind, dat er duidelijk afscheid wordt genomen van de ouder. Ouders die weg gaan zonder een duidelijk afscheid van het kind kunnen zorgen voor een later, maar groter verdriet van het achtergelaten kind. Laat kinderen nog een laatste kus geven of zwaaien bij het raam. Vertel duidelijk dat papa en mama weg gaat en er vanavond weer is om hem/haar op te halen.
- Kort en bondig afscheid nemen. Leg uit dat bij huilen, schreeuwen en andere emoties die overweldigen, een kort maar bondig afscheid belangrijk is. Ouders die hun kind blijven troosten en niet weggaan na een laatste kus, geven het kind de indruk dat de ouder blijft zolang het kind verdrietig is. Het huilen zal daardoor steeds langer aanhouden en het afscheid steeds moeilijker maken.
- Duidelijke planning en dagindeling. Zorg dat ook voor de ouders duidelijk is hoe de dag eruit gaat zien. Een goede planning van activiteiten en een duidelijke dagindeling geven ouders het vertrouwen dat hun kind een leuke dag tegemoet gaat.
- Contact houden. Laat ouders weten dat ze altijd mogen bellen om te vragen hoe het met hun kind gaat. En geef een duidelijke overdracht bij het ophalen. Laat merken dat je hun kind echt 'gezien' hebt! Geef dus geen opsomming van de activiteiten (dat heb je bij het brengen al gedaan) maar vertel hoe het kind zich gedroeg in de kring, met wie het speelde, grappige dingen die het vertelde of deed of wat heel goed ging. Ook als het kind veel moeite heeft gehad, vertel je dat eerlijk. Laat weten in welke situatie het beter of juist slechter ging. Deel met ouders je ervaring en vraag hen naar tips.